

**MİLLÎ
DAYANIŞMA,
KARDEŞLİK
VE
DEMOKRASİ
KOMİSYONU**

AK PARTİ RAPORU

19.12.2025

İÇİNDEKİLER

I. Giriş.....	1
II. AK Partinin Meseleye Bakışı	5
III. AK Parti Döneminde Atılan Tarihi Adımlar	10
IV. Çözüm Arayışlarımız	19
V. Türkiye Yüzyılı ve Terörsüz Türkiye	25
VI. Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu’nun Çalışma Seyri ve Temsili	28
VII. İlkesel Eşik: Tespit ve Teyit Mekanizması.....	31
VIII. Kamu Düzeni ve Süreç Yönetimi	33
IX. Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge	35
X. Ekonomik Etkiler	41
XI. Uluslararası Tecrübeler ve “Türkiye Modeli”	45
XII. Hukuki Düzlem: Müstakil ve Geçici Kanun	47
XIII. Toplumsal Uyum	52
XIV. Tasfiye Sonrası Demokratikleşme Perspektifi	54
XV. Sonuç	57

I. Giriş

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde bir 'devlet ve millet projesi' haline gelen Terörsüz Türkiye hedefinin taşıyıcısı olmanın sorumluluğuyla tarihin doğru tarafındayız ve dün olduğu gibi bugün de sorunu çözmek için milletimizden aldığımız ilham ve destekle çalışıyoruz. Türkiye, terörün gölgesinde geçen on yılların etkisini yalnızca güvenlik boyutunda değil, bölgesel kalkınma dengesinin bozulması, demokrasinin zaafa uğraması ve kuşaklar boyunca biriken ağır insani maliyetler üzerinden de derinden hissetmiştir. Ülkemiz sahip olduğu jeostratejik konumunun getirdiği birçok ağır yükü taşımak zorunda kalmıştır.

Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yüzde 95'i aşan bir temsil ile kurulmuştur. Komisyonun varlığı dahi çok büyük tarihsel değere sahiptir. Türk demokrasi tarihi içerisinde benzer komisyonlar kurulmuş olmakla birlikte ilk defa bu katılım, kapsam, görev ve sorumlulukla böyle bir komisyon kurulmuştur. Milletimizin komisyondan beklentisi yüksek olup komisyona davet edilen tüm konuşmacılar "sorunun çözülmesini istediklerini ve komisyonu ve çalışmalarını desteklediklerini" belirtmişlerdir.

Şöyle ki; Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın 25 Ağustos 2024 tarihinde ilk önce Ahlat'ta ifade ettiği "ortak geçmiş ve ortak gelecek" sözü, ardından 30 Ağustos'un yıldönümünde "iç cephemizin güçlendirilmesi" çağrısıyla Terörsüz Türkiye hedefi başlamıştır. İlerleyen süreçte Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu kurulmuş, ilgili komisyonda çok sayıda kişi ve kurum dinlenmiştir. Komisyonun varlığı, çalışma biçimi, karar alma usulü ve konulara gösterdiği duyarlılık demokrasimiz adına önemli bir adımdır.

Komisyonumuz, terörle mücadele meselesini ideolojik bir tartışma alanı olarak değil, toplumsal kardeşlik ve kamu düzeninin sağlanması çerçevesinde ele almıştır. Kararların nitelikli çoğunluk esası üzerine kurulmuş olmasına rağmen çalışmaların fiilen geniş mutabakatla yürütülmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu konuda ortak bir akıl oluşturduğunu teyit etmektedir.

Bu sürece liderlik yapan Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a ve Cumhur ittifakı ortağımız Devlet Bahçeli'ye teşekkür ederiz. Ayrıca Komisyon süreçlerini yöneten Meclis Başkanımız Numan Kurtulmuş'a ve Komisyon'a katılan tüm siyasi partilerimize ve milletvekillerimize şükranlarımızı sunarız.

Terörün yol açtığı tahribat, salt bir güvenlik tehdidi olmanın ötesine geçmiş; kardeşliğimizi, ekonomik üretimi ve istihdamı ve devlet ile birey ilişkilerinin bütününe etkileyen stratejik bir sorun haline gelmiştir. İşte tam da bu sebeple Komisyonumuzun odağında silahların sadece elden değil, gönüllerden ve zihinlerden de bırakılması konusu yer almaktadır.

Bu bağlamda yürütülen sürecin yalnızca teknik bir dinleme çalışması değil; devletin uzun yıllara yayılan tecrübesinin, kurumsal kapasitesinin ve toplumsal taleplerin birlikte hareket ettiği bir faaliyet olduğunu özellikle vurgulamamız gerekir. Bu süreç, devlet organlarının eş güdümü içinde şekillenen, toplumsal huzuru güçlendirmeyi ve hukuk devletini daha da tahkim etmeyi hedefleyen bütüncül bir stratejik dönüşüm alanıdır.

Türkiye, terörün gölgesinde geçen yılların ardından artık yeni bir dönemin eşliğindedir. Bu yeni dönemin temel amacı, terörün son bulmasıyla oluşan olumlu atmosferi, kalıcı ve sürdürülebilir milli güvenliğin yapıtaşlarına dönüştürmektir. Bu çerçevede, bugün hep birlikte omuzladığımız sorumluluk, milletimizin birliğini, vatanımızın bütünlüğünü ve devletimizin sürekliliğini esas alan köklü bir devlet vizyonunun kurumsallaşmış ifadesidir.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız tarafından ortaya konulan “adaletle büyüyen, kardeşlikle güçlenen, terörsüz bir Türkiye” hedefi, artık soyut bir ideal değil; devletin tüm kurumları arasında eşgüdümle ilerleyen, kurumsal çerçevesi oluşmuş ve uygulama kapasitesi güçlenen bir millet ve devlet politikasıdır. Bugün yürütülen tüm çalışmalar, bu vizyonun sahada, kurumlarda ve toplumsal hafızada karşılık bulmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Komisyonumuzun sorumluluğu, yalnızca mevcut durumu değerlendirmekten ibaret değildir. Aynı zamanda, toplumsal talebi, kurumsal tecrübeyi ve hukuki gereklilikleri ortak bir akıl zemininde buluşturarak Türkiye'nin terör sonrası döneme güçlü, güvenli ve sürdürülebilir bir geçiş yapmasını sağlayacak siyasal, hukuksal, yönetsel ve ekonomik çerçeveyi oluşturmaktır. Bu çerçeve hem geçmişin acı hatıralarını hem bugünün gerçeklerini hem de geleceğin ihtiyaçlarını gözetten bir adalet ve bütünleşme anlayışına dayanmak zorundadır.

Türkiye, terörün açtığı yaraları sararken yalnızca güvenliği sağlamayı değil; aynı zamanda toplumsal onarımı gerçekleştirmeyi, devlet ile vatandaş arasındaki güven bağını güçlendirmeyi ve demokratik reformları kurumsallaştırmayı hedeflemektedir. Bu nedenle içinde bulunduğumuz süreç, teknik düzenlemelerin ötesinde, Türkiye'nin geleceğine dair yüksek sorumluluk bilinciyle şekillenen tarihî bir millet ve devlet görevidir.

AK Partimiz toplumsal ve siyasal merkezde konumlanan kimliğiyle 3 Kasım 2002'de ilk iktidara geldiği günden bugüne, kesintisiz şekilde Türkiye'nin birlik siyasetini yürütmüştür. Öyle ki; son çeyrek yüzyılda Türkiye'deki demokratikleşme perspektifi ve demokratik dönüşümün evrelerine bakıldığında, her evrenin ülkeyi yeni bir demokratik standarda taşıdığı ve bu standartlar setinin ana taşıyıcısının Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti olduğu açıkça görülmektedir.

AK Partimiz iktidar olduğu ilk günden günümüze uzanan tarihsel seyir içinde daima 'reformcu-yenilikçi-birleştirici' siyaset anlayışıyla aşılamaz denen engelleri aşmış, atılamaz denilen adımları özgüvenle atmıştır. Devletle millet arasında yeni köprüler kurarak geleceğe emin adımlarla yürümüştür.

Bu süreç, statükocu vesayetin demokratik çerçeveye oturtulması, vesayet odaklarının imtiyazlarının ortadan kaldırılmasıyla eş zamanlı inşa edilen sivilleşme, bürokratik vesayetin alanının daraltılması, insan hakları ve özgürlükler temelinde ortaya çıkan yeni siyasi, hukuki ve kültürel tasavvuru içermektedir. AK Partimizin siyaset anlayışı bu soruna ilişkin yasal, idari ve pratik düzenlemeler, dini azınlık haklarına ilişkin yeni özgürlükçü vurgu ve vizyon hususlarını kapsayan bir dizi anayasal, yasal, idari ve yapısal demokratikleşme reformunu kapsamaktadır.

AK Partimizin kuruluş felsefesine hakim olan yeni kuşatıcı siyasal tasavvur; demokrasi bilinci çerçevesinde hesap verebilirlik ve denetleme mekanizmalarının güçlendirilmesi, birey ile devlet ilişkilerinin yeniden yapılandırılması, insanı merkeze alan bir yönetim felsefesinin hakim kılınması yoluyla politik psikolojiyi yeniden tanımlamış ve sosyo-politik meseleleri proaktif bir anlayışla ele almıştır.

Bu bağlamda, aynı zamanda uluslararası insan hakları mevzuatına uyumu tesis etmek için çok sayıda yasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeler, temelde, ülkede demokratikleşmenin önünü açacak ve Türkiye'nin yıllardan beri çözölemeyen köklü meselelerini çözüme kavuşturacak bir zeminin inşası için AK Partimiz açısından olmazsa olmaz hükmündedir.

Partimiz tam 25 yıl önce kurulurken bu meselede net bir duruş ortaya koymuştur. Hiçbir partinin bırakın yapmayı söylemeye dahi cesaret edemediği somut adımları hayata geçirmiştir. Sadece retorikle değil milletimizle beraber güvene dayalı bir ilişki kuran ve çok partili hayata geçişten itibaren hiçbir hükümete nasip olmamış uzun bir iktidar tecrübesine sahip olan Partimiz 'Türkiye Yüzyılı hedefleri' doğrultusunda cesur adımlar atmaya devam etmektedir.

II. AK Partinin Meseleye Bakışı

Türkiye'nin sorunlarıyla hesaplaşması, sorunların yarattığı tüm sıkıntıların analitik bir şekilde ele alınması ve yaşanan tüm kritik dönüşümler AK Parti döneminde hayata geçirilmiştir. Biz meseleyi son tahlilde bir demokratikleşme meselesi olarak görmekteyiz. Bizim siyaset anlayışımızda Kürt meselesi Türkiye'nin kendisiyle imtihanı meselesidir. Sorun, ülkemizin problem çözme yeteneğinin yükseltilmesi ve yönetsel-siyasal kapasitesinin artırılması meselesidir.

Partimiz bu meselede bireysel ve kolektif demokratikleşme adımlarını atarak farklı kimliklerin kendini ifade etmesinin önünü açmıştır. Dolayısıyla, AK Partimizin bu meseledeki duruşu nettir. Gündelik siyasi tartışmalar içerisinde görülemese de tarih ve milletimiz bu gerçekleri açık biçimde görmektedir. Bırakın tarihsel bağlamını neden sonuç ilişkisiyle dahi bakıldığında 23 yıllık AK Parti iktidarı bu yalın hakikati ortaya koymaktadır.

Türkiye siyasetinde yaşanan genel değişim sürecine paralel olarak özelde Kürt meselesinde önemli dönüşümler yaşanmış, devletin sorunla karşılaşması hem toplumsal farkındalık hem de sorunun çözümü için siyasi irade konulması açısından adeta yapısal bir kırılmaya yol açmıştır. AK Parti iktidarına kadar taktiksel ve retorik düzeyde yürütülen çalışmalar bizim dönemimizde bir stratejik akılla hükümet politikası haline getirilmiştir. Bunun ispatı AK Partimizin 2001 parti programıdır.

Bu bağlamda, Partimizin programında meselenin ele alınışı, iktidarımız döneminde yapılan reformlar, Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın tarihi değiştiren konuşmaları ve Demokratik Açılım ile Çözüm sürecindeki atılan adımlar, alınan riskler ve yapılan işler meseleyi tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar büyük bir külliyat oluşturacak niteliktedir.

Parti programımızda meselenin hem tanımlanması ve adlandırılması hem de çözüm perspektifi ortaya konulmuştur. İlk defa bir parti, programında “Doğu ve Güneydoğu”

başlığı altında Kürt meselesini ele almış ve resmi tezlerin dışında görüşler öne sürmüştür. Kültürel farklılıkların, bölge halkıyla olan müştereklerin geri plana itilmesini gerektirmeyeceğini ortaya koyan program; bu farklılıkların Türkiye Cumhuriyeti olma bilincinin, toplumun birlik ve bütünlüğünün harcı olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Genel demokratikleşme perspektifi içinde sorunun çözümünü vadeden AK Parti, programında, sorunun tam kapsamlı çözümü için aynı anda ilerleyen üçlü bir çerçeveyi ifade etmektedir:

Çerçevenin ilk ayağını, kalkınmacı tezler ile ekonomi faktörü ve bölgeye yapılan büyük yatırımlar oluşturmaktadır.

Programda, ikinci olarak demokratikleşme ve temel hak ve hürriyetler bağlamında yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Üçüncü çerçevede ise yukarıda sayılan iki unsurun tamamlayıcısı olarak güvenlik önlemleri, temel vizyonumuz ifade edilmektedir. Bu anlamıyla AK Partimiz çözümü “güvenlik, demokratikleşme ve kalkınma” kavramlarının öne çıktığı geniş bir yaklaşımla ele almıştır.

AK Partimiz kuruluş aşamasında meselenin çözümünün, yalnızca asayiş yaklaşımında ve güvenlik tedbirlerinin artırılmasında değerlendirilemeyeceğini ifade etmiş, demokrasinin tek çare olduğunu belirtmiştir. Yaşanan sorunu “ne sadece bir iş ve aş meselesi” ne de “salt bir kimlik meselesi” olarak görmektedir ve bu iki yol arasından üçüncü bir yol açarak yeni bir terkibe gitmektedir. Partimizin bu soruna bakışını ortaya koyan temel metinlerden biri olan parti programında sorunun tanımı şu şekilde yapılmaktadır (AK Parti Programı, 2001: 28):

“Kimimizin Güneydoğu, kimimizin Kürt, kimimizin terör sorunu dediğimiz olay, maalesef Türkiye’nin bir gerçeğidir. Partimiz, bu sorunun toplum hayatımızda neden olduğu olumsuzlukların bilinciyle, bölge halkının mutluluğunu, refahını, hak ve özgürlüklerini gözetken, Türkiye’nin bütünlüğü ve üniter devlet yapısıyla birlikte bölgeyi tehdit eden terörün önlenmesinde zaaf yaratmayacak bir şekilde; kalıcı, tüm toplumun duyarlılıklarına saygılı, etkili ve sorunları kökünden çözmeye yönelik bir politika izleyecektir.”

AK Partimizin, programında sorunun tanımlanmasında “pozitif” olarak niteleyebileceğimiz bu dili, hem bölgede olumlu bir iklim oluşmasına hem de sorunun çözümüne katkı sağlayan bir aktör haline gelmesine yol açmıştır. Partimiz bölgedeki kamu hizmetlerinin yetersiz olmasının, işsizlik, fakirlik ve baskının terörün beslenmesine zemin hazırladığını ifade ederken, terör ve baskının bir kısır döngü süreci içinde birbirini beslediğini vurgulamıştır.

AK Parti Programı’nda, kültürel farklılıkların ayrışmayı değil birlikte yaşamayı gerekli kıldığı belirtilerek, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kavramı üzerinde durulmaktadır. AK Parti Programı’nda dile getirilen öneriler şu başlıklar altında toplanabilir:

- Bölge halkının mutluluğu, refahı, hak ve özgürlüklerinin gözetileceği,
- Farklılıkların zenginlik olarak kabul edileceği,
- Türkçenin dışındaki dillerde de yayın dahil kültürel faaliyetlerin yapılabileceği,
- Başta OHAL olmak üzere halkı rahatsız eden uygulamaların kaldırılacağı,
- Suçlular karşısında caydırıcı ama masumları koruyucu bir devlet tavrının sergileneceği,
- Suçsuz, günlük hayatını yaşayan halkımıza şefkatle muamele edileceği,
- Bölgeler arası farklılıkların ortadan kaldırılması için çaba harcanacağı,
- Terörle mücadele esnasında zarar gören vatandaşların mağduriyetlerinin giderileceği,
- Bölgenin ticari ve ekonomik faaliyetler açısından cazip hale getirileceği,
- Terörle baskının karşılıklı olarak birbirini beslediği gerçeğinden hareketle baskıların ortadan kaldırılacağı belirtilmiştir.

Partimizin Programı’nda kültürel farklılıkların bölge halkıyla olan müşterekleri arka plana atmayı gerektirmeyeceği, aksine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma bilincini yükselteceği ileri sürülmektedir.

AK Parti programında yukarıda ifade edilen vaatler yanında ülkenin bütünlüğü ve birliği konusunda şu prensiplerin yer aldığı görülmektedir:

- Türkiye'nin bütünlüğü ve üniter devlet yapısının korunacağı,
- Terörle mücadelede zaaf yaratılmayacağı,
- Kalıcı bir çözüm için tüm toplumun duyarlılıklarına saygılı olunacağı,

- Konunun iç meselemiz olduğu ve çözülebilir olduğu,
- Güvenlik, özgürlük ve ekonominin bir bütünün parçaları olarak görüleceği,
- Asayiş mantığına dayalı, bürokratik otoriter devlet anlayışından, uzun vadede sorunları derinleştirdiği gerçeğinden hareketle kaçınılacağı,
- Meselenin sadece ekonomik bir mesele olarak görülmeceği,
- Çözümlerin hukuk devleti çerçevesinde aranacağı,
- Demokratik devlet anlayışına dayalı yaklaşımların milletimizin birlik ve bütünlüğünü pekiştireceği gerçeğinin asla göz ardı edilemeyeceği,
- Farklılıklar tanınıp zenginlik kabul edilirken ortak paydaların arka plana atılmasının söz konusu olamayacağı dile getirilmiştir.

AK Parti Programı'nda, sorunun sadece ekonomik kalkınma politikaları ile çözülemeyeceği belirtilirken, farklılıkları demokratik hukuk devleti ilkesi çerçevesinde gören yaklaşımların sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. Nitekim, AK Parti Programı'nda bu husus şu şekilde yer almaktadır (AK Parti Programı, 2001: 30)

“Bürokratik otoriter devlet anlayışına yaslanan çözümler, sadece asayiş mantığına dayandığı için uzun vadede sorunları daha da derinleştirmektedir. Buna karşılık demokratik devlet anlayışı çerçevesindeki yaklaşımlar, ilk anda endişeyle karşılanırsa da uzun vadede milletimizin birlik ve bütünlüğünü pekiştiren sonuçlar doğurmaktadır.”

Partimizin programı incelendiğinde meselenin çözümüne dair önemli saptamalar olduğu görülmektedir ki; henüz iktidara dahi gelmeden bu meseleye dair çok somut ifadeler bulunmaktadır. Temel yaklaşımın; demokratikleşme adımlarının atılması ve ülkenin normalleştirilmesine yönelik siyasetinin hayata geçirilmesi olduğu ifade edilmektedir.

Partimizin Programı'nda kültürel farklılıkların bölge halkıyla olan müşterekleri arka plana atmayı gerektirmeyeceği, aksine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma bilincini yükselteceği vurgulanmaktadır.

AK Parti Programı, kuruluşundan bugüne kadar AK Parti hükümetlerinin siyasi vizyon ve perspektifin işaretlerini sunması bakımından da oldukça önemlidir. AK Parti, bu

noktada iktidarları boyunca göstermiş olduğu performansı ve oluşturduğu derin müktesebatı ile ÷lkemizin güçlü yarınları hedefi doğrultusunda sürecin lokomotifi olma misyonunu en güçlü şekilde sürdürmektedir. Nitekim, kuruluşundan bu yana hayata geçirilen yenilik ve düzenlemeler, AK Parti'nin iç teorik ve tarihsel tutarlılığı ile kararlılığının yansımasını ortaya koymaktadır.

III. AK Parti Döneminde Atılan Tarihi Adımlar

AK Parti iktidarları döneminde atılan demokratikleşme adımları ve uygulamaları, sorunun normalleşmesi ve çözüm yollarının açılması bakımından hayati bir işlev görmüştür.

- 3 Kasım 2002 tarihinde iktidara gelen AK Partimiz, bu bağlamda, ilk kritik adım olarak 23 yıldır süregelen olağanüstü hali (OHAL) 30 Kasım 2002’de sona erdirmiştir. Bu gelişme, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki sosyal ve kültürel hayatın normalleşmesine bir başlangıç ve bölge insanının olağanüstü dönem rejiminin baskısından kurtulmasının ilk aşaması anlamına gelen, aynı zamanda sembolik yönü de olan kritik bir adım olmuştur.
- Düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi ve terörle mücadele alanındaki aksaklıkların giderilmesi amacıyla Terörle Mücadele Kanunu’nda değişiklikler yapılmıştır. Değişiklikle, terör yeniden tanımlanmış ve terör suçları yeni Türk Ceza Kanunu’na göre yeniden sayılmıştır.
- Bu kapsamda, konuyla doğrudan ilintili olarak, Avrupa Birliği üyeliği müzakere sürecinde çıkartılan 7. Entegrasyon Paketi ile sivil-asker ilişkilerinin demokratikleştirilmesi namına çok sayıda önemli reform hayata geçirilmiştir.
- İlk dönemden itibaren AB ilerleme sürecinde gerçekleştirilen reformlara odaklanan partimiz ve hükümetimiz, Eylül 2003’te kurulan Reform İzleme Grubu aracılığıyla insan hakları reformlarının sahada uygulanmasını takip, kontrol ve geliştirme yönünde bir inisiyatif başlatmıştır.
- Aynı yıl İçişleri Bakanlığı’na bağlı çalışacak Jandarma İnsan Hakları İhlallerini İnceleme ve Değerlendirme Merkezi (JİHİDEM) kurulmuştur. Bu kurum askeri birliklerde görev yapan askeri personelin neden olduğu insan hakları ihlallerini

önlemek; toplumda hukukun güçlendirilmesi ve insan hakları bilincinin geliştirilmesine katkı sunmak için oluşturulmuştur.

- Açık, şeffaf ve hesap veren yönetim anlayışının gereği olarak, bilgi edinme hakkının güvence altına alınması için hazırlanan Bilgi Edinme Kanunu çıkarılmıştır.
- Ocak 2004'te Askeri Ceza Kanunu ve Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve İç Tüzüğü Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerle askeri mahkemelerin işleyiş ve tabi olduğu prosedürler sivil mahkemelerle uyumlu hale getirilmiştir.
- Olağanüstü dönemleri çağrıştıran, yargı bağımsızlığı noktasında tartışma konusu olan ve yönetim sistemimiz içinde büyük eleştirilere muhatap olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri 30 Kasım 2004 tarihinde AK Parti iktidarımız döneminde hukuk sistemimizden çıkartılmıştır.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ölüm cezasını her koşulda kaldıran 13 No'lu Protokolü'nün Türkiye iç hukukuna uyarlanması süreci tamamlanarak Ekim 2005'te yürürlüğe girmiştir.
- Yeni Basın Kanunu çıkarılmış, yayınevlerinin kapatılmasına ve basım araçlarına el konulmasına yol açan uygulamalar kaldırılmış ve basın özgürlüğünün güçlendirilmesine yönelik bir dizi düzenleme hayata geçirilmiştir.
- Türkçe dışındaki dil ve lehçelerin yayımlanabilmesi, öğrenilebilmesi ve öğretilbilmesi için yapılan yasal değişiklikler kapsamında yeni dil kurslarının açılması ve Kürtçe, Arapça, Lazca gibi dillerde radyo ve televizyon yayıncılığının kurulması sağlanmıştır. Bu dönemde, Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde özel kurslar açılmış ve yayınlar başlatılmıştır. TRT tarihinde ilk kez Arapça ve Kürtçe yayın yapan iki kanal faaliyete geçirilmiştir.
- Terörden zarar gören vatandaşlarımızın bu zararlarının hızlı ve adil bir şekilde karşılanması amacıyla Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Tazmini Hakkında Kanun, Temmuz 2004'te yürürlüğe konmuş ve etkin bir şekilde uygulanmıştır.
- Şiddet içermeyen düşüncelerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilerek mahkûm edilmesini engellemek için Eylül 2004'te kabul edilen yeni TCK'nın 216. maddesinde buna dair değişiklik yapılmış ve cezanın ancak eylemin açık hale

gelmesi, kin ve düşmanlığı kışkırtarak şiddete teşvik etmesi halinde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.

- Buna paralel olarak demokratik bir yönetimin hayata geçirilmesi için, sivil toplumun güçlenmesi ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması amacıyla, 5253 sayılı Dernekler Kanunu yürürlüğe konulmuş ve bu suretle dernek kurma hakkına getirilen kısıtlamalar kaldırılarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak örgütlenme özgürlüğü sağlanmıştır.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımının daha demokratik temele dayandırılması amacıyla 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmıştır.
- İnsana saygı esasına dayanan özgürlükçü karakteri ön planda bir ceza hukuku düzeni kurulması amacıyla uluslararası insan hakları hukukunun temel ilkelerine uygun olarak Türk Ceza Kanunu yeniden düzenlenmiş; Eylül 2004'te bu yeni içerikle kabul edilmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve Denetimli Serbestlik Kanunu çıkarılarak yeni bir ceza adaleti anlayışına geçilmiştir.
- Bu kapsamda TCK'da uluslararası ceza hukukunda tanımlanan suçlar arasında yer alan soykırım ve insanlığa karşı işlenen suçlar için önemli cezai yaptırımlar hayata geçirilmiştir. Yine işkence ve kötü muameleyi önlemeye yönelik tedbirleri içeren yeni TCK, ülkenin uluslararası standartlarla uyumlu bir yasal zemine kavuşması noktasında önemli bir köşe taşı olmuştur.
- Bugün Türkiye, artık faili meçhullerle, yargısız infazlarla, işkence ve kötü muamelelerle anılmayan bir ülke haline geldiyse, bunda hükümetimizin kararlı ve ısrarlı mücadelesi belirleyici olmuştur. "İşkenceye sıfır tolerans" politikası çerçevesinde yaptığımız yasal değişikliklerle, işkence ve kötü muamelenin tanımı genişletilmiş, verilen cezalar artırılmış ve bu cezaların tecili ve paraya çevrilme imkanı kaldırılmıştır.
- Uluslararası insan hakları mekanizmaları aracılığıyla iç hukuk sistemini daha da güçlendirilmesi amacıyla, Eylül 2005'te İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık

Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalanmıştır.

- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımının daha demokratik temele dayandırılması amacıyla 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmıştır.
- İnsan haklarını korumak, geliştirmek ve kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması için çalışmak amacıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurulmuştur.
- Siyasi Partiler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle siyasi partilere üyelik ve partilerin işleyişi konularında daha demokratik kurallar getirilmiş, siyasi partilerin kapatılması zorlaştırılmış, Anayasa Mahkemesi'nin siyasi partilerin kapatılmasına karar vermesi için beşte üç çoğunluk şartı getirilmiştir. Demokratik siyasetin alanı genişletilerek siyasi partilerin Türkçe dışındaki dillerde propaganda yapmalarına imkân sağlanmış; Kürtçe propagandanın önü açılmıştır.
- AK Parti iktidarında, demokratikleşmenin ve yerelleşmenin bir gereği olarak, belediyeler ve il özel idareleri, Anayasamızda belirtilen "yerinden yönetim" ilkesi çerçevesinde yeniden ele alınmıştır. Yerel yönetimler görev, yetki ve kaynak bakımından güçlendirilmiştir.
- Hükümetlerimiz döneminde terör ve terörle mücadele kapsamında terörden zarar gören vatandaşlarımızın bu zararlarının hızlı, etkin ve adil bir şekilde karşılanması amacıyla 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun 27.07.2004 tarihinde yürürlüğe konmuş ve etkin bir şekilde uygulanmıştır.
- Başta güvenlik olmak üzere çeşitli nedenlerle köylerinden ayrılan ailelerden geri dönmek isteyenlerin iskân edilmeleri amacıyla başlatılan Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi 14 ilimizde yürütülmüş ve vatandaşlarımızın köylerine geri dönüşü sağlanmıştır.
- İnanç ve ibadet özgürlüğünün kapsamının dini azınlık gruplarının taleplerini de içerecek tarzda genişletilmesine dönük çalışmalar hayata geçirilmiştir.
- 2009'da Alevilerin temel sorunlarının gündeme gelmesi ve kalıcı çözümler üretilmesine hizmet etmesi amacıyla Alevi Çalıştayları düzenlenmiştir.

- Türkiye’de kimlik temelli siyaset anlayışının tamamen ilgasına dönük bir çabayı ifade eden Alevi Çalıştayları ve süreç boyunca yapılan çalışmalar silsilesi 20 Ekim 2022’de AK Parti’nin TBMM Başkanlığı’na sunduğu kanun teklifiyle somut ve yeni bir boyut kazanmıştır. Bunun neticesinde, 2022 yılında Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı kurulmuştur.
- Atılan demokratikleşme adımları Süryaniler, Nusayriler, Yezidiler ve Keldaniler için de geçerli olması hedeflenmiştir, ki bu doğrultuda söz konusu inanç kesimlerinin dini inançları doğrultusunda ibadet, eğitim ve örgütlenme hakları bakımından yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi yönünde yeni adımların atılması kararlaştırılmıştır.
- Mor Gabriel Manastırı (Deyrulumur) malı Manastır Vakfı’na iade edilmiştir.
- Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü kurulmuştur.
- Yaşayan Diller Enstitüsü adı altında Kürt Enstitüsü kurulmuştur.
- Kürtçe dil dersleri okullarda seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmış; Kürtçe yayınlarla ilgili sınırlamalar ve yasaklar kaldırılmıştır.
- Kürtçe eğitim veren özel okulların açılmasının önündeki yasaklar kaldırılmıştır.
- Kürtçe alfabede kullanılan Q, X, W harflerinin kullanımının önündeki engeller kaldırılmıştır.
- TDK tarafından Kürtçe-Türkçe sözlük basılmıştır.
- Kürtçe çağrı merkezleri açılmıştır.
- Kültür ve Turizm Bakanlığımız tarafından Kürt edebiyatının önde gelen isimlerinin eserleri basılmıştır.
- Kürtçe Kuranı Kerim meali basılmıştır.
- Kültür ve Turizm Bakanlığımız tarafından Devlet Tiyatrolarınca Kürtçe tiyatro eserleri sahnelenmeye başlamıştır.
- Yargı kurumlarında Kürtçe tercüman hizmeti getirilmiştir.
- Cezaevlerinde ana dilde konuşabilmenin önündeki engeller kaldırılmıştır.
- Yol kontrolleri azaltılmış veya kaldırılmıştır.
- Köye dönüş konusundaki engeller kaldırılmıştır.
- Bölge illerine yapılan uçak seferleri artırılmıştır.
- Yerleşim yerlerinin isimlerinin değiştirilmesine imkân sağlanmıştır.

- Yayla yasakları kaldırılmıştır.
- Bölgede yeni barajların yapımına başlanmış ve sulama kanalları yaygınlaştırılmıştır.
- KÖYDES ve BELDES projeleriyle bölge altyapısı güçlendirilmiştir.
- Sınır ticareti yeniden serbest bırakılmıştır.
- GAP yatırımları hızlandırılmıştır.
- Özel sektör yatırımları için önemli teşvikler çıkarılmıştır.

OHAL'in kaldırılmasından, Kürtçe televizyonun açılmasına, seçimlerde Kürtçe propaganda yapılmasından, yayla yasaklarının kaldırılmasına değin geniş bir yelpazede yapılan düzenlemeler sorununun çözümünde önemli mesafeler alınmasını sağlamıştır. Devrim niteliğindeki bu düzenlemeler geçmiş yıllarda telaffuz dahi edilemezken, bugün kanıksanmış ve gündelik yaşamın ayrılmaz parçası haline gelmiştir.

Kürt Sorunu olarak belirtilen tüm talep ve konu başlıklarındaki düzenlemeleri Cumhurbaşkanımız liderliğinde AK Partimiz gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla biz bu meseleyi bir hedef olarak değil süreç olarak görmekteyiz. Bu süreci en iyi ifade eden kavram 'pedal çevirme' metaforudur. AK Partimiz bu meseleyi dün olduğu gibi bugün de kendi iradesi ve siyaset anlayışıyla 'terörün sona ermesi ve 86 milyonun kardeşliği' olarak ele almaktadır.

Kürtçe kasetlerin yasak olduğu, vatandaşlarımızın çocuklarına 'Berfin, Rojda, Welat, Azat' ismini koyamadıkları dönemden devlet televizyonunda 24 saat Kürtçe yayın yapılan döneme bizim zamanımızda gelinmiştir. Dolayısıyla bu adımlar terörü tam olarak durduramasa da terörizme desteği zayıflatmıştır.

Muhalefetin tüm engellemelerine rağmen sessiz devrim niteliğindeki bu adımlar hayata geçirilmiştir. AK Partimiz bu adımları milletimiz için atmıştır. Sürekli reform anlayışıyla zaman ve mekân farkı gözetmeksizin daima reform gündemine bağlı kalmıştır. Biz bu adımları atarken oy kaygısıyla hareket etmedik. Milletimizin birliği ve devletimizin bekasını esas alarak hareket ettik.

Demokratikleşme adına geniş bir yelpazede yapılan düzenlemeler sorununun çözümünde önemli mesafeler alınmasını sağlamıştır. Devrim niteliğindeki bu

düzenlemeler 1990'lı yıllarda telaffuz dahi edilemezken, bugün kanıksanmış ve gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Kürt sorunu olarak belirtilen tüm talep ve konu başlıklarındaki düzenlemeler Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız liderliğinde AK Partimiz döneminde hayata geçirilmiştir. Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan, 12 Ağustos 2005 Diyarbakır konuşmasındaki ifadeleriyle sorunu bütünüyle ele almış; çözüm iradesini ortaya koymuştur.

“Her ülkede geçmişte hatalar yapılmıştır. Her ülke geçmişinde zor günler yaşamıştır. Türkiye gibi büyük bir devlet ve güçlü ülkede pek çok zorluğun harmanından geçerek bugünlere geldik. O nedenle geçmişte yapılan hataları yok saymak büyük devletlere asla yakışmaz. Büyük devlet, güçlü millet kendisi ile yüzleşerek, hatalarını ve günahlarını masaya yatırarak geleceğe yürüme güvenine sahip millet ve devlettir. İktidarımız bu bilinçle ülkede hizmete soyunmuştur. Ben milletimin ve devletimin özgüvenine, tarih bilincine ve coğrafya şuuruna inanan bir kadronun başbakanı olarak huzurunuzdayım. Şuna inanıyorum ki geçmişle yüzleşerek geleceğe yürürken, geçmişin davaları ile geleceği ipotek altına almamak mümkündür.

Bu soruna illa isim koyalım diyorsanız, Kürt sorunu bu milletin bir parçasının değil, hepsinin sorunudur. Benim de sorunumdur. Türk olsun, Kürt olsun, Çerkez olsun, Abhaz olsun, Laz olsun, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ortak sorunudur. Kürt sorunu ne olacak diyenlere diyorum ki, bu ülkenin başbakanı olarak o sorun herkesten önce benim sorunumdur. Biz büyük bir devletiz ve millet olarak bu ülkeyi kuranların bize miras bıraktığı temel prensipler ve Cumhuriyet ilkesi, anayasal düzen dahilinde her sorunu, daha çok demokrasi, daha çok vatandaşlık hukuku, daha çok refahla çözeceğiz. Bu anlayışla çözüyoruz ve çözeceğiz de.

Şundan hiç endişeniz olmasın; söyleyecek sözü olan herkesi dinlemeye hazırız, hakkaniyet sahibi herkese kulak vermeye hazırız. Yeter ki gelecek umutlarımıza gölge düşüren şiddeti ve kavgayı bertaraf edelim. Türkiye'nin geldiği noktadan geriye adım atılmayacağını, demokrasinin bütün

vatandaşlarımız tarafından hissedilerek derinleşeceğini herkesin bilmesi gerekir. Demokratik sürecin geriye doğru işlemesine izin vermeyeceğiz.”

Türkiye’de birçok etnik unsurun olduğunu ve bunlar arasında ayırım yapılamayacağını ifade ederken, bu etnik grupları birbirine bağlayan bağın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bağı olduğunu söylemektedir. Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız insanların hangi din ve mezhepten olursa olsun, kendilerinin hepsine eşit mesafede olduklarını ve kimsenin kimseye üstünlüğü olmadığını belirtmektedir.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın bir diğer önemli konuşması, 11 Ağustos 2009 tarihinde AK Parti Grubu’nda yaptığı “Demokratik Açılım” konuşmasıdır. Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın konuşmasında niyetlerinin samimi olduğunu belirtirken amaçlarının annelerin gözyaşlarına, evlat acısına ve delikanlıların hayatlarını kaybetmesine engel olmak olduğunu dile getirmiştir. Cumhurbaşkanımız konuşmasında şunları söylemiştir:

“Türkiye’nin kaybetmesine, daha büyük risk ve tehditlerle karşılaşmasına tahammülümüz yok. Ülkenin bir bölümü üzerine çökmüş kara bulutlara tahammülümüz yok... Değerli kardeşlerim umutsuzluğa tahammülümüz yok.

Biz artık Botan Çayı’nda serinlemek, Zap Suyu gibi coşmak, Dicle, Fırat, Murat gibi barışa, kardeşliğe akmak istiyoruz. Derdimiz bu. İstiyoruz ki Munzur Dağları’nda hep birlikte kardelenler toplayalım... Cudi Dağı’ndan yediverenler, Ağrı Dağı’ndan çiğdemler dermek istiyoruz.

Ülkemin yedi coğrafyasından derilmiş çiçekleri, ülkemın annelerine, o tertemiz yüreklere vermek istiyoruz. Türkiye’ye yeni ufuklar açmak, Türkiye’yi şaha kaldırmak, Türkiye’yi artık kabına sığmaz, tutulamaz, güçlü bir ülke olma yolunda zapt edilemez hale getirmek istiyoruz. Bunun mümkün olduğuna inanıyoruz. Çünkü bunu yedi yılda gördük. Nereden nereye geldiğimiz ortada.

Bedeli her ne olursa olsun, bunu başaracağız. Hep birlikte başaracağız... Burada olanlarla olmayanlarla birlikte başaracağız. Bu kardeşlik projesini,

bu bütünleşme projesini, bu Türkiye'yi ayağa kaldırma projesini hep birlikte başaracağız...”

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın soruna yaklaşım ve çözüm konusunda devletin resmi tezlerini değiştirdiğini ve kuru 'kardeşlik' söyleminin ötesine geçip hem iktisadi yatırımları hem de devrim sayılacak demokratik reformları hayata geçirdiğini teslim etmek gerekmektedir.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın “Bizim dönemimizde Batı'da ne varsa Doğu'da da o olacaktır” ifadesiyle bölgeye çok büyük yatırımlar yapıldığının göstergesi niteliğindedir ki, bu meseleyi dün olduğu gibi bugün de kendi iradesi ve siyaset anlayışıyla 'terörün sona ermesi ve 86 milyonun kardeşliği' olarak ele almaktadır.

IV. Çözüm Arayışlarımız

AK Partimizin sorunu çözmek için attığı önemli adımlardan biri de Demokratik Açılım sürecidir. 2009'da ortaya koyduğumuz *Demokratik Açılım: Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi*, dünyanın “ekonomi, iç politika, dış politika, sosyal yaşam, demokratik hak ve özgürlüklerle iç içe geçtiğini” belirtirken, “Türkiye ne kadar demokratikleşirse, demokrasi standartlarını ne kadar yükseltirse, uluslararası camiada da o kadar güçlü bir ülke haline gelecektir” fikrini savunmuştur.

“Demokratik Açılım” kavramı ile ifade edilen; özgürlük ve demokrasi alanlarının genişletildiği, hayatın her alanında uygulamalarla varlığı tam anlamıyla hissedilen bir demokrasinin tesisi olmuştur.

Projenin temel amaçları bireysel hak ve özgürlükleri artırılarak vatandaşların kendisini "öteki" hissetmediği, Cumhuriyet'e ve ülkeye bağlılık ve mensup olma bilincinin pekiştirildiği, demokrasi standartlarının yükseltilerek çoğulcu bir bakış açısının hayata geçirildiği bir ortam olarak ifade edilmiştir.

Demokratikleşme alanında atılan adımların taviz değil, vatandaşların doğuştan gelen, insan olmaktan kaynaklanan haklarının teslimi olduğu belirtilmiştir.

Hükümetin bir yandan terörle mücadeleye eksiksiz bir şekilde ve tam bir kararlılıkla devam edeceği, ama eş zamanlı olarak terörü doğuran, besleyen ve terör için istismar zemini olan ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve diğer nedenlerin de ortadan kaldırılacağı açıkça ifade edilmiştir.

AK Partimiz yaşanan sorunun demokrasi ve hukuk yoluyla çözülmesine imkan tanıyan bir atmosferin oluşturulmasına çalışacağını ifade ederken, bunun bir süreç olduğunun özellikle altını çizmiştir. Hükümet, açılım sürecinin Türkiye'nin demokrasi standartlarına ve AB ülkelerindeki standarda kavuşuncaya kadar devam edeceğini belirtmiştir.

Bunun yanında insanın devlet için değil, devletin insan için var olduğu prensibinin ilke edinildiği belirtilerek hukukun üstünlüğü ile insan hak ve özgürlükleri kamu ve sosyal hayata hakim oluncaya kadar, ihtiyaçlar paralelinde yeni adımlar da atılabileceği ortaya konulmuştur.

AK Partimiz iktidarı döneminde 2005 Diyarbakır Süreci, 2009 Demokratik Çözüm Süreci için tarihi adımlar atılmış her defasında PKK terör örgütünün engellemeleri karşısında nihai hedefe ulaşamamıştır.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın kararlı liderliği neticesinde 2013 yılında Çözüm Süreci hayata geçirilmiştir. Cumhurbaşkanımızın “çözmek için gerekirse baldıran zehri içerim” dediği ve büyük umutlarla başlayan bu yeni süreçte muhalefetin tüm itirazlarına rağmen tarihi adımlar atılmıştır.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde Akil İnsanlar Heyeti kurulmuş ve heyet Türkiye'nin yedi bölgesinde çalışmalar yürütülmüştür.

Bunun yanı sıra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde “Toplumsal Barış Yollarının Araştırılması ve Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi” amacıyla kurulan Komisyon da ayrı bir çalışma yürütmüştür. Meclis Komisyonu 2 Aralık 2013'te Çözüm Süreciyle ilgili kapsamlı bir rapor açıklamıştır.

Ardından 10 Temmuz 2014'te, “Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. Kanun ile Çözüm Sürecine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş; “Çözüm Süreci Kurulu ile Kurumlar Arası İzleme ve Koordinasyon Komisyonlarının Kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı” çıkarılmıştır.

Terörün ve şiddetin sona erdiği bir Türkiye, demokratik mekanizmaların daha etkin biçimde, hayatın her alanına sirayet edebileceği bir Türkiye'yi ifade etmektedir. AK Parti, bu noktada iktidarı boyunca göstermiş olduğu performans, oluşturduğu derin müktesebat, ufku ve dinamizmi ile ülkemizin güçlü yarınları hedefi doğrultusunda sürecin lokomotif olma misyonunu en güçlü şekilde sürdürecektir.

Türkiye'nin demokratikleşme perspektifinde vurgulanması gereken en önemli nokta, siyasi kültürümüzde demokratikleşmenin her şeyden evvel, otoriter bir şekilde vatandaşlarımızın ihtiyaç ve taleplerini reddeden, kendi tanımladığı “arzu edilir, kabul

edilebilir, makbul” vatandaş profiline benzemeyenleri kapsayan devlet anlayışının terk edildiği bir zihniyet değişiminin yaşanmış olmasıdır.

AK Partimiz bu meseleye yeni bir siyasi anlayış ve pratikler bütünü ile yaklaşarak söz konusu ceberut devlet anlayışı paradigmasını değiştiren hamleler yapmıştır. Bu ise en temelde devlet-millet formülasyonuna ve onun niteliğine dair bir zihniyet dönüşümüne işaret etmektedir. Bu bağlamda; kimlik meselesi, siyasi haklar ve kültürel haklar alanlarında tüm alt başlıklar, doğaları gereği uzun vadeli ve çok yönlü bir anlayış değişikliğine işaret etmektedir. Yeni reformların, yeni hak ve özgürlüklerin Türkiye’nin siyasal ajandasında geri döndürülmez biçimde yer almasının tek yolu siyasetin sorunları çözme gücünün gelişerek son tahlilde vatandaşların bireysel hak ve hürriyetlerini geliştirecek yolun oluşturulmasıdır.

Meselenin mihenk taşı anlamında görülmesi gereken diğer husus, düşünme yönteminin yeniden yapılandırılmasıdır. Bu bağlamda siyasal ve toplumsal bir olguyu, bir gerçekliği açıklarken algılar ve soyut açıklamalar yerine yöntemsel ve kurumsal çerçevelere ve düzenlemelere işaret etmek başlangıç noktası olmalıdır. AK Partimizin gerçekleştirdiği tam olarak bu kurumsal düzenlemeler boyutu olmuştur. Ülkemizde demokratik kurumsallaşmanın tahkim edilmesine geçiş süreci ancak bu sayede mümkün olabilmıştır.

Tüm bunlar gerçekleştirilirken karşılaşılan husus ise geleneksel reflekslerin gün yüzüne çıkması, demokratikleşmeye karşı birtakım vesayetçi ve statükocu dirençlerin, engelleyici tutumların oluşması; buna karşılık, özgürlük-güvenlik dengesinin tesisine dönük karşılaşılan teorik ve pratik zorluklar olmuştur. Terör, bu engelleyici dinamiklerin başında gelmektedir.

AK Parti hükümetleri, yukarıda belirtilen tüm bu demokratikleşme hamlelerini teröre karşı etkin mücadeleyi sürdürürken yapmıştır. Bu noktada, özgürlük-güvenlik ilişkisinin kendi makul ve rasyonel dengesini bulmasının yolu toplumsal konsolidasyonu güçlendiren adımlardır.

Bu bağlamda, ülkemizin yıllardır karşı karşıya kaldığı şiddet ve terör girişimlerini önlemek ve ortadan kaldırmak için en etkili siyaset, terör destekli tüm oluşumları marjinalleştirmeye ve yalnızlaştırmaya hizmet edecek insan odaklı bir siyaset

anlayışının oluşturulmasıdır. Tüm bu anlatılan süreçler boyunca AK Parti dönemlerinde uygulamaya çalışılan tam olarak budur. Partimiz bugün de aynı çizgide yürümektedir.

Bu bağlamda, önümüzdeki süreç, ülkemiz için demokratikleşme ve reform perspektifini genişletecek, insan hakları ve hukuka dayalı araçların geliştirilmesine zemin hazırlayacak bir dönem olarak kodlanmalıdır.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız liderliğinde başlayan 2005 Diyarbakır Süreci, 2009 Demokratik Çözüm Süreci ve 2013 Çözüm Sürecinde her daim teröre başvuran PKK olmuştur. Suriye sahasında vekalet güçlerin hayalci vaatlerini önceleyen PKK, her defasında yeniden şiddete müracaat etmiştir.

Terör örgütü 2009 Demokratik çözüm sürecinde Arap Baharını yanlış yorumlayarak, emperyalist güçlerin kapalı kapılar ardında verdikleri vaatlere kulak vererek süreci sonlandırmıştır.

Örgüt Arap Baharını kendi maksimalist talepleri için araçsallaştırmıştır. Aynı tarihsel yanılsama 2013 Çözüm sürecinde yaşanmıştır. Suriye sahasında fırsat gören örgüt süreci sonlandırarak 'çukur ve hendek eylemlerini' başlatmıştır. 2013 Mayıs ayında başlayan Gezi Parkı sürecini bozucu bir unsur olarak okumuş ve tarihin yanlış tarafında yer almıştır.

Sonuç olarak son 23 yılda yapılan tüm bu düzenlemeler ve atılan adımların sonucunda 'Terörsüz Türkiye' sürecine gelinmiştir. AK Parti olarak tüm bu süreçlerin öznesi olarak silahların bırakılmasını önemsiyor ve tarihi bir adım olarak görüyoruz.

Kurulduğu günden itibaren meseleyi tarihsel süreklilik içinde gören partimiz sürece aynı perspektiften yaklaşmakta ve aynı siyasi tasavvurda hareket etmektedir.

Tüm samimi çabaların birtakım engelleyici ve bozucu tutum ve yaklaşımlarla karşılaşması, toplumu manipüle etme ve ortamı zehirlleme çabaları meselenin ne yazık ki ayrı bir gerçeği olmuştur. Buna karşı AK Partimiz terör yapılanmalarıyla mücadele perspektifini elinden hiç bırakmamıştır. Kamu düzenini sağlamak ve 'özgürlük-güvenlik' dengesini korumak için her türlü riski almıştır.

İktidara geldiğimiz ilk günden itibaren, milli birlik ve kardeşlik perspektifi ile siyasetimizi şekillendirdik.

AK Parti olarak, eski Türkiye’de telaffuz bile edilmeye çekinilen sorunlarla açık bir şekilde yüzleşerek demokrasimizin derinleşmesini sağladık. Ret, inkâr ve asimilasyon politikalarına son verdik.

2018 Genel Seçimleri Beyannamesi’nde yer alan şu ifadeler bunun somut göstergesidir. “Biz meseleyi noktasal bir mesele olarak değil partimiz kurulduğu günden itibaren milli güvenlik meselesi olarak ele aldık. Her seçim döneminde demokratikleşme çitasını yukarı taşıyarak milletimizin refahını ve demokrasi talebini bir adım ileriye götürdük.”

AK Parti olarak, milli birlik ve kardeşlik perspektifini pasif bir yaklaşım olmaktan çıkararak, geçmişin ihmalleriyle kronik hale gelmiş sorunlara aktif bir şekilde yaklaştık. Yakın tarihimiz boyunca, hiçbir seçilmiş hükümetin gösteremediği cesaret ve kararlılıkla sorunların üzerine gittik.

Tüm bu süreçlerin nihayetinde, Türkiye Yüzyılı vizyonunun belirleyici parametre olarak kodlandığı 2023 ve sonrası Türkiye’si için yepyeni bir ufkun çerçevesi, 2023 Genel Seçimleri Beyannamesi’nde detaylarıyla ve derin bir vukufiyetle çizilmiştir:

“Liderliğimizde aziz milletimizin verdiği mücadeleyle terörün her türüne karşı yenilikçi, bütüncül ve şeffaflığı ilke olarak belirleyen bir anlayışla iç güvenlik alanında önemli reformlar yapılmıştır.

Tüm bu süreçlerin sonucunda Türkiye Yüzyılı’nda tüm boyutlarıyla kırılmalardan kurtulmuş, kapasitesi yüksek, hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı bir güvenlik anlayışı hakim olmuştur. Güvenlik, bir kamu hizmeti olarak demokrasiden güç alarak milletimizi koruyan bir anlayışla yeniden yapılandırılmıştır. Vatandaşımızın geleceğe huzurla bakması, her türlü hak ve menfaatini tam güvende hissetmesi Türkiye Yüzyılı’nın en önemli esaslarından biri olacaktır.

‘İstikrarlı iç güvenlik’ anlayışıyla ulaştığımız kurumsal entegrasyonu ve hizmet kalitesini kalıcı hale getirmek istiyoruz. Küresel terörün en güçlü olduğu dönemde içeride tüm terör örgütlerine karşı elde ettiğimiz tartışmasız başarı, bu iddialı hedefimize ulaşacağımıza dair inancımızı pekiştirmektedir.”

Yaklaşık 40 yıldır, sorunlarımızın ilk sıralarında yer alan PKK kaynaklı terör, AK Parti hükümetleri döneminde ve özellikle 15 Temmuz sonrası hayata geçirilen reformlarla oluşturulan yüksek kapasiteyle bitme noktasına getirilmiştir.

Yeni Güvenlik Konsepti kapsamında teröre karşı ve terörizme karşı mücadeledeki en büyük yenilik, sadece olaylarla yahut terör eylemlerimin sonuçlarıyla değil; bunun yanında terörizme kaynaklık eden sebeplerle de mücadele stratejisi olmuştur.

Türkiye Yüzyılı'nın teröre ve terörizme karşı mücadele vizyonunun esası, böyle bir gündem maddesini toplumun gündeminden çıkarmaktır. Terör faaliyetlerinin tamamen durdurulduğu, huzur ortamını bu alandaki çalışmalarımızın esası olarak görüyoruz. Hukuk devleti çerçevesinde “önleyicilik” yaklaşımıyla tüm güvenlik başlıklarında temel stratejimiz, toplumsal kaynaklarıyla birlikte terörizme karşı topyekûn bir mücadeleyi kurumsallaştırmaktır.

V. Türkiye Yüzyılı ve Terörsüz Türkiye

Temel çerçevesini Türkiye Yüzyılı perspektifinden alan ve önce 25 Ağustos 2024'te Ahlat'ta “ortak geçmiş ve ortak gelecek” vurgusu, ardından da 30 Ağustos'un yıldönümünde Türkiye'nin önemli bir kırılmanın eşiğinde yeni bir vizyonu hayata geçirmesi gerektiğini ifade ederek bölgesel risk ve meydan okumalara karşı güçlü Türkiye'yi inşa etmenin iç cephenin tahkim edilmesinden geçtiğini belirttiği konuşmasının üzerinden geçen zaman diliminde Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız her vesileyle bu meseleye ilişkin kodlamanın nasıl çerçevelendirildiğini ifade etmeye devam etmiştir.

Türkiye Yüzyılı ile Terörsüz Türkiye vizyonunu bağdaşık bir çerçeveye oturtan ifadeleri bu anlayışın teyidi niteliğindedir. Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan bu meseleyle ilgili sürecin önemine vurgu yaparak yaşanan gelişmelerin ruhunu ve ana fikrini şu şekilde ifade etmektedir:

“Terörün olmadığı bir Türkiye'yi birlikte inşa edeceğiz. Türkiye Yüzyılı aynı zamanda ‘kardeşliğin yüzyılı’ olacak. Türkiye Yüzyılı, huzurun, güvenliğin, özgürlüğün de yüzyılı olacak. Cumhur İttifakı olarak, terör sorununu kaynağında çözme irademiz, hiç olmadığı kadar güçlüdür. Bu hedefe ulaşmak için cesur, kararlı, yeni ve çok iyi planlanmış adımlar atmaktan çekinmeyeceğiz.

Bizim gayemiz ilk günden beri son derece açıktır. Türkiye'nin 40 yıldır ayağına bağ olan, askeri, polisi, jandarması, kamu görevlisi ve siviliyle on binlerce insanımızın hayatını kaybetmesine yol açan bir musibetten kalıcı ve kati olarak kurtulmayı hedefliyoruz. ‘Terör bitsin, acılar dinsin, kardeşliğimiz güçlensin, bu ülkede artık kan ve gözyaşı akmasın’ diyoruz. Evlatlarımıza

terörün olmadığı bir ülke ve bölge bırakmak istiyoruz” demek suretiyle meseleyi kardeşlik hukuku çerçevesinde ele alan ve 23 yıldır olduğu gibi buna bugün de sonuna kadar sahip çıkan bir iradeyi vurgulamaktadır.

Tüm bunları hayata geçirmek için gereken planlamalara, çalışmalara, hazırlıklara şimdiden başladık. İnşallah bu tarihî fırsat, küçük hesaplar veya uluslararası ayak oyunları ile heba edilmeden, samimi bir iklimde tekemmül eder.”

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız meselenin milletin sahipliğinde ve devletin temel niteliklerine halel gelmeden ilerletilmesine ilişkin şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Türkiye, geldiğimiz noktada bu meseleyi artık bir hal yoluna koymuştur. Devletimizin toprak bütünlüğü, milletimizin birlik ve beraberliği, üniter yapımız, bayrağımız, resmî dilimiz asla tartışma konusu değildir. Ne yapılıyorsa ‘tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet’ diyerek sembolleştirdiğimiz ilkelerimiz çerçevesinde yapılmaktadır.

Örgütün kendini fesih ve silah bırakma kararı almasının ardından yeni bir aşamaya geçtik. Aziz milletimizin duası, siyaset kurumunun desteğiyle yakın bir zamanda yarım asırlık bir musibetten ülkemizi inşallah hep beraber kurtaracağız. Şu hususun altını da özellikle çizmek istiyorum: Şehitlerimizin ruhlarını muazzap edecek; şehit yakınlarımız ve gazilerimizi incitecek hiçbir girişime bugüne kadar müsaade etmedik; bundan sonra da asla müsaade etmeyiz.”

Terörsüz Türkiye sürecinin somut adımlarının atılmasıyla beraber hukuki ve idari düzenlemeler hayata geçirildiğinde Türkiye’nin önünde yepyeni döneme geçilecektir. Bu dönemin ana teması demokrasi ve hukuk nosyonunun güçlendirilmesi olacaktır.

Kürt meselesi terör bağlamından net şekilde ayrıştırılarak, siyasi, hukuki ve kültürel boyutlarıyla ele alınması gereken bir demokratikleşme meselesi olarak kodlanmıştır. Bu yaklaşım, bugün “Terörsüz Türkiye” vizyonunun ve örgütün kendini feshi ile açılan yeni dönemin tarihsel arka planını oluşturmaktadır.

Bugüne kadar alınan inisiyatifler her ne kadar kalıcı silah bırakma ile sonuçlanmasa dahi geçmiş süreçlerde biriken kurumsal ve toplumsal tecrübe, bugünkü vizyon açısından vazgeçilmez bir referans oluşturmaktadır. Bu vizyon, Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın uzun yıllardır dile getirdiği; 'ret, inkâr ve asimilasyon' politikalarının terk edildiği, tüm vatandaşlarımızın eşit vatandaşlık temelinde bir arada yaşadığı bir siyasal düzleme işaret etmektedir.

Bugün gelinen noktada "Terörsüz Türkiye" hedefi; Kürt meselesinin güvenlik ekseninden net şekilde ayrıştırıldığı, demokratik temsil ve anayasal vatandaşlık temelinde kalıcılaştırmış bir zemine işaret etmektedir. Bu hedef, Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız tarafından da defalarca vurgulanan şekilde, ülkenin birlik ve bütünlüğünü, toplumsal dayanışmayı ve siyasal katılımı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, AK Parti döneminde oluşan demokratikleşme birikimi ile çözüm süreci tecrübesi, bugün Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın çerçevesiyle de uyumlu şekilde Terörsüz Türkiye vizyonunun hem tarihsel dayanağını hem de kurumsal imkân çerçevesini oluşturmaktadır. Türkiye'de bu birikim ve tecrübenin hakkıyla değerlendirilmesi, şiddetin ve terörün ürettiği tahribatı kalıcı biçimde geride bıraktığı, kimliği ne olursa olsun bütün vatandaşlarımızın eşit ve birinci sınıf vatandaş haline geldiği yeni bir demokratik düzlemin kurulmasını mümkün kılacaktır.

VI. Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun Çalışma Seyri ve Temsili

Komisyonumuz, 5 Ağustos 2025 tarihinden itibaren yürüttüğü çalışmalar kapsamında, 19 resmi toplantı, toplumun farklı kesimlerinden 134 uzman davetli (kişi ve kurum) oturumu, saha teması ve kapalı bilgilendirme brifingi ile kapsamlı bir değerlendirme süreci yürütmüştür. Bu süreç, yalnızca masa başı çalışmalara değil; sahadan gelen çok boyutlu ve sürece yüksek oranda destek içeren toplumsal ve bilimsel araştırma verilerinin doğrudan incelenmesine ve Türkiye'nin terörle mücadele tecrübesinin kurumsal hafızasının bütüncül bir biçimde değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Komisyona sunulan bilgiler, ilgili bakanlıklar ile güvenlik ve adalet kurumlarının kendi görev alanları çerçevesinde hazırladıkları değerlendirme notları, saha gözlemleri, kurumsal raporlar ve güncel durum analizlerinden oluşmuştur. Bu kapsamda; güvenlik birimleri sahadaki genel eğilimlere ilişkin gözlemleri, mevcut hukuki süreç ve infaza dair verileri, istihbarat ve savunma kurumları ise güvenlik ortamının genel seyrine ilişkin değerlendirmeleri Komisyona aktarmıştır. Sunulan bilgiler, örgütsel çözülme dinamiklerine, bölgelerdeki güvenlik algısının değişimine, toplumdaki normalleşme eğilimlerine ve genel güvenlik risklerinin güncel durumuna dair çok yönlü bir çerçeve ortaya koymuştur. Kurumların paylaştığı bu değerlendirmeler hem sahadaki genel tablonun hem de geçiş sürecinin ihtiyaç ve önceliklerinin daha sağlıklı bir şekilde kavranmasını sağlamış; Komisyon'un değerlendirmelerinde ortak bir zeminin oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Akademik camiadan davet edilen uzmanlar tarafından terörün sosyolojik arka planı, radikalleşme süreçleri, örgütsel çözülmenin dinamikleri, terör ve şiddet sonrası toplumların toparlanma modelleri ve hukuki çerçeveye ilişkin bilimsel analizler

aktarılmıştır. Sivil toplum kuruluşları ve kanaat önderlerinden alınan bilgiler, toplumun geniş kesimlerinde şiddetin sona erdirilmesine yönelik güçlü bir yönelimin bulunduğunu; ancak bu yönelimin kamu düzeninden, güvenlikten ve adalet duygusundan taviz verilmeden yönetilmesi gerektiğine dair yaygın bir beklentiyi de işaret etmiştir.

Komisyon toplantılarına yapıcı ve destekleyici katkılar sunan şehit ve gazi aileleri, sürecin insanî boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiğini; mağdur adaletinin, toplumsal kabulün ve devlet otoritesinin eş zamanlı gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Konuya ilişkin çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kurumlar, güvenlik ortamının güçlenmesinin hem ekonomik canlılığı hem de sosyal normalleşmeyi artırdığını belirtmiştir. İş dünyası temsilcileri ise terörün tasfiyesinin bölgesel kalkınma, turizm, sınır ticareti, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat planlaması açısından tarihi bir fırsat oluşturduğunu ifade etmiştir.

Bu süreçte ortaya çıkan ortak tablo, siyasi ayrışmalardan ve sosyoekonomik farklılıklardan bağımsız olarak, Türkiye’de terörün sona ermesi, kanın durması ve silahların susmasına yönelik güçlü ve ortak bir toplumsal iradenin var olduğudur.

Komisyon çalışmalarında yalnızca yapılan açıklamalar dinlenmemiş; sahadaki toplumsal eğilim, adalet beklentisi ve güvenlik talebi doğrudan veri olarak değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmeler, toplumun tüm kesimlerinde aynı cümlelerin yankılandığını açık biçimde göstermiştir: *“Terör bitsin, evlatlarımız değil, silahlar toprağa gömülsün.”* Bu talep, yalnızca belirli bir siyasal çevrenin değil; şehit ailelerinin, gençlerin, kadınların, bölge insanının, işverenlerin, sendikaların ve kanaat önderlerinin müşterek iradesini ifade etmektedir. Terör ve şiddetin kalıcı biçimde sona erdirilmesine dönük güçlü beklenti, hukuki ve kurumsal çerçevenin temel referansını oluşturacaktır.

Komisyon’un bu çok boyutlu çalışmaları, işbu raporun yalnızca bir değerlendirme metni değil; Türkiye’nin önümüzdeki dönemde uygulayacağı hukuki, idari ve toplumsal çerçeveyi şekillendirecek temel bir referans dokümanı olmasını sağlayacaktır. Ortaya çıkan sonuçlar, güçlü devlet akli, kurumsal koordinasyon ve

toplumun huzur ve güven yönelimli beklentileriyle uyumlu bir geçiş stratejisinin mümkün olduğunu göstermektedir. Rapor, bu nedenle hem TBMM'nin kurumsal sorumluluğunu hem de milletimizin huzur ve güvenlik talebini aynı zeminde buluşturan stratejik bir belge niteliğı taşıyacaktır.

VII. İlkesel Eşik: Tespit ve Teyit Mekanizması

Terör örgütünün silah bırakmasının, kendisini tasfiye ettiğinin, varlığının sona erdirilmesinin devlet tarafından tespit ve teyit edilmesi, sürecin en önemli noktasıdır. Bu an, sadece sahada bir fiil değişikliğinin kaydı değil, aynı zamanda hukuki işlemler için bir başlangıçtır. Bu tespit ve teyit olmadan hiçbir ileri aşamaya geçilmemelidir.

Tespit ve teyit anı hem ilgili kurumlar hem de hukuk düzeni açısından yeni bir dönemin miladı olarak görülmelidir. Çünkü bu aşamada devlet kurumları, bir yandan silahlı örgüt tehdidinin sona erdiğini kayda geçirirken, diğer yandan da bu duruma uygun düşen yeni bir hukuk ve politika çerçevesini yürürlüğe koymak üzere hareket alanı elde edecektir.

Tespit ve teyit süreci devletin ilgili güvenlik kurumları arasında sağlanacak koordinasyonla, objektif, ölçülebilir ve kriterlere bağlanmış göstergeler üzerinden yapılmalı; bu sürecin usul ve esasları yürürlükte bulunan uygulamalar dikkate alınarak yürütülmelidir. Örgütün silahlı kapasitesinin ortadan kalktığına, lojistik ağların sürdürülebilir bir tehdit oluşturamayacak ölçüde dağıtıldığına ve silahların sahada tekrar kullanılmasına imkân bırakmayacak biçimde imha edildiğine dair somut tespit ve delillerle ortaya konulmalıdır.

Süreç boyunca uygulanacak yöntemler şeffaf olmalı; idari kararlar ile bunlara esas teşkil eden delil, bilgi ve kıstaslar kayıt altına alınmalı ve gerektiğinde yargısal ya da hukuki incelemeye tabi tutulabilecek biçimde muhafaza edilmelidir. Bu amaçla, tespit sürecinde kullanılan veri toplama, analiz ve raporlama mekanizmalarının tamamı kurumsal arşivlerde düzenli biçimde saklanmalı; böylece ileride doğabilecek bireysel başvurular, anayasal denetim süreçleri veya Meclisin denetim yolları bakımından sağlıklı inceleme yapılabilmesine imkân sağlanmalıdır.

Bu ilkesel eşik, sürecin başlangıcını belirleyecek, sonrasında atılacak bütün yasal ve idari adımların temelini teşkil edecektir. Bu nedenle tespit ve teyidin sağlanmasında gösterilecek hassasiyet, sürecin kalıcı bir huzur ve toplumsal güven üretme kapasitesini doğrudan etkileyecektir. Yanlış, eksik veya zamansız bir tespit hem toplumun adalet duygusunu sarsma hem de güvenlik risklerini yeniden üretme ihtimali barındırdığından, tespit ve teyit mekanizmasının titizlikle yürütülmesi, sürecin geleceği açısından en kritik güvencelerden biri olacaktır.

Son olarak, tespit ve teyit kararının alınması ne bir pazarlık ne de keyfi bir tasarruf zemini olacaktır. Bu karar, devletin güvenlik ve hukuki yetkisinin birleştiği, ölçülebilir delillere dayanan, şeffaf ve denetlenebilir bir kurumlar arası mutabakat neticesinde tesis edilecektir. Bu çerçeve hem milletimizin güven duygusunu pekiştirecek hem de ileride oluşabilecek hukuki ve toplumsal tartışmaların önünü kapatacaktır. Devletin, kendi egemenlik alanı içinde, kendi kurumlarıyla ve kendi hukuk düzeni çerçevesinde aldığı bu karar, huzur ve güven arayışı sürecinin meşru, öngörülebilir ve sürdürülebilir bir zeminde ilerlemesinin ana dayanak noktası olacaktır.

VIII. Kamu Düzeni ve Süreç Yönetimi

Terörün tasfiyesini istemeyen, bundan siyasi, ekonomik veya jeopolitik çıkar devşiren iç ve dış unsurların süreci sabote etmeye çalışabileceği açıktır. Bu çevreler, kimi zaman doğrudan şiddet eylemlerini teşvik ederek, kimi zaman da dezenformasyon, provokasyon ve psikolojik harp yöntemleriyle toplumsal algıyı manipüle ederek vatandaşlarımızın hassasiyetlerini istismar etmeye ve süreci zayıflatmaya yönelebilecektir. Bu nedenle risk yönetimi, yalnızca güvenlik kuvvetlerinin sahadaki tedbirlerinden ibaret olmayıp, aynı zamanda kamu düzenini, toplumsal huzuru ve devlet kurumlarına duyulan güveni korumaya yönelik geniş bir siyasal ve idari çerçeve içinde ele alınmalıdır.

Bu çevreler; toplumsal hafızayı manipüle etmeye, devlet kurumlarına güvensizlik oluşturmaya veya süreci yanlış bir zemine çekmeye dönük çeşitli girişimlerde bulunabilirler. Özellikle mağduriyetler üzerinden nefret söylemi üretmek, sosyal medyayı ve iletişim kanallarını kullanarak devleti itibarsızlaştırmaya çalışmak, vatan ve millet için bedel ödemiş şehit ailelerini, gazileri, güvenlik güçlerini ve korucuları hedef alacak söylemlerle toplumsal kutuplaşmayı artırmak gibi yöntemler, bu süreçte dikkatle izlenmesi gereken risk alanlarıdır.

Bu nedenle Komisyon tarafından ortaya konulan her yaklaşım, maksimum şeffaflık, hesap verebilirlik ve kamu düzeninin mutlak korunması ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Şeffaflık, sürecin arka planında gizli ve denetimsiz pazarlıklar yürütüldüğü yönündeki iddiaları boşa çıkarmanın en etkili yoludur. Hesap verebilirlik, alınan kararların hem hukuki hem de siyasi açıdan millet adına açıklanabilir ve savunulabilir olmasını sağlar. Kurumsal denetim ise yürütülen politikaların kişisel veya grupsal tercihlere bırakılmadan, devlet mekanizmasının kurumsal aklı içinde şekillenmesini teminat altına alır.

Sürecin her aşaması milletimizin hakemliğinde yapılmalıdır. Bu yalnızca bir ilke tercihi değil; toplumsal güvenin devamı için zorunluluktur. Toplum, terörün sona erdirilmesi adına atılan adımların hangi hukuki çerçeveye dayandığını, hangi şartlarla kimleri kapsadığını, mağdur haklarının nasıl korunduğunu ve kamu düzeninin nasıl gözetildiğini açık biçimde görebildiği ölçüde sürece sahip çıkılmalıdır.

Kamu düzeninin en küçük zafiyeti, terörün yeniden zihinlerde ve sahada alan kazanmasına sebep olabilir. Bu nedenle sürecin ekonomik çıkar, kişisel ayrıcalık veya siyasi rant alanına dönüşmesine kesinlikle izin verilmemelidir. Zira süreç siyasi çıkar elde etme süreci değil ortak geleceği inşa etme idealidir. Süreci manipüle etmeye dönük dezenformasyon ve algı operasyonları karşısında devlet, kurumsal iletişim ve stratejik koordinasyon ile hareket etmelidir. Bu kapsamda, kamuoyuna doğru bilginin zamanında ve anlaşılır biçimde sunulması, kasıtlı bilgi kirliliğini azaltacaktır.

Toplumsal hassasiyetleri istismar etmeyi amaçlayan girişimler, hukukun ve devlet otoritesinin kararlı müdahalesi ile karşılanmalıdır. Şehit ailelerimizi ve gazilerimizi rahatsız edecek hiçbir adıma müsaade edilmemelidir.

Aynı şekilde, süreci sabote etmeye dönük şiddet çağrıları, nefret söylemi ve kamu düzenini hedef alan eylemler, hukuk devletinin gerektirdiği ölçüler içinde kararlılıkla karşılık bulmalıdır. Burada temel ilke açıktır: kamu düzeni-adalet ve özgürlük-güvenlik dengeleri kesin bir kararlılıkla korunmalıdır.

Bu yaklaşım, sürecin sağlam zeminde ilerlemesini, toplumsal barışın istikrarla güçlenmesini ve devlet ve millet bütünlüğünün kurumsal güvenle pekişmesini temin edecektir. Sağlam bir risk yönetimi çerçevesi, bu sürecin doğal dalgalanmalarını kontrol altına alacak, terörün yeniden meşruiyet devşirebileceği alanları daraltacak ve sürecin nihai hedefi olan güçlü ve büyük Türkiye vizyonuna ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.

IX. Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge

Türkiye, milli güvenliğini yalnız kendi sınırları içerisinde ve dar anlamda kolluk tedbirleriyle sınırlı görmeyen; tehdit ve risk alanlarını bölgesel güç dengeleri, sınır ötesi hareketlilik ve jeopolitik etki sahaları çerçevesinde değerlendiren bir güvenlik anlayışına sahiptir. Günümüzdeki terör yapılanmaları, klasik hiyerarşik örgüt modellerinden farklı olarak, sınır tanımayan, gevşek ve hücre tipi ağlar halinde örgütlenen, dijital mecraları yoğun biçimde kullanan, devlet otoritesinin zayıfladığı veya fiilen ortadan kalktığı alanları birer “güvenli sığınak” gibi değerlendiren yapılardır. Bu örgütler, yalnızca bir ülkenin iç güvenliğini değil, bir bütün olarak bölgesel istikrarı ve uluslararası düzeni tehdit eden esnek ve hareketli yapılara dönüşmüştür. Bu nedenle Türkiye için “Terörsüz Türkiye” hedefi, doğal olarak “Terörsüz Bölge” perspektifi ile birlikte ele alınmakta; ülke sınırları ile sınırlı bir güvenlik okumasının yeterli olmayacağı açık biçimde görülmektedir.

Suriye ve Irak sahasında yaşanan otorite boşlukları, iç savaşlar, vekalet çatışmaları ve bölgesel rekabetler, terör yapılanmalarının barınma, silahlanma, eğitim, propaganda ve finansman faaliyetlerini sürdürdükleri geniş bir alan yaratmıştır. Türkiye’nin güney sınırlarının hemen ötesinde ortaya çıkan bu güvenlik boşluğu, yalnızca komşu ülkelerin iç dengelerini değil, doğrudan Türkiye’nin ulusal güvenliğini, sınır bütünlüğünü ve toplumsal istikrarını da etkilemektedir. Sınırın bir tarafında terör örgütüyle etkin mücadele yürütülürken, diğer tarafında aynı örgütün farklı isimler, farklı görünüşler altında meşruiyet devşirme çabaları içine girmesi Türkiye açısından kabul edilemez bir çelişki doğurmaktadır. Bu nedenle Türkiye, sınırın her iki tarafında da terör tehdidinin kaynağında bertaraf edilmesini esas alan bütüncül bir güvenlik yaklaşımı benimsemektedir.

Türkiye'nin bu çerçevedeki temel ilkesi açıktır: Suriye ve Irak sahasında, Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden hiçbir terör yapılanmasının yaşamasına ve genişlemesine asla müsaade edilmeyecektir. İster vekâlet örgütleri üzerinden ister paramiliter yapılar üzerinden olsun, Türkiye'nin sınır hattında bir terör koridoru oluşturmaya dönük her girişim, ulusal güvenlik açısından kırmızıçizgi olarak görülmekte ve devletin bütün kurumları tarafından kararlılıkla ele alınmaktadır. Bu kararlılık, yalnızca askeri tedbirler üzerinden değil, diplomasi, uluslararası hukuk, istihbarat işbirliği, sınır güvenliği, ekonomik araçlar ve insani tedbirlerin bir arada kullanıldığı çok boyutlu bir strateji zemininde hayata geçirilmektedir.

Bu bağlamda, Suriye'de yaşayan Kürtler, hiçbir şekilde terör örgütlerinin gölgesiyle özdeşleştirilemez ve terör yapılarının zorla kurduğu alan kontrolü altında tanımlanamaz. Türkiye'nin buradaki yaklaşımı; etnik kimlikleri istismar eden terör örgütlerini hedef alan, Kürtlerin kimliği, dili, kültürü ve onurunu ise korumayı esas alan bir politikaya dayanmaktadır. Sorun, her türlü değeri araçsallaştıran, gençleri şiddete ve illegal yapılara sürükleyen terör örgütleridir. Bu nedenle Türkiye, sınır ötesi güvenlik operasyonlarını planlarken ve uygularken, bölgedeki sivilin can güvenliğini, temel haklarını ve onurlu yaşam hakkını korumaya riayet etmekte; hiçbir faaliyet ve eylemini etnik karışıklık ya da kimlik temelli bir ayrıştırma mantığı üzerine kurmamaktadır.

Bu kapsamda, Suriye sahası ile ilgili olarak; 8 Aralık 2024'teki devrimle birlikte oluşan yeni konjonktür etnik, mezhebi ve dini kesimleriyle bir bütün olarak Suriye için çok büyük bir kazanım ve fırsat penceresidir. Türkiye de meseleye bu zaviyeden bakmakta, ilk günden itibaren Suriye'nin toprak bütünlüğünü, egemenlik haklarını, hakimiyet normunu vazgeçilmez önemde görmekte ve devleti ve milletiyle entegre bir Suriye'nin anayasal geçişini sağlıklı bir şekilde tamamlayarak devlet yapısını inşa etmesinin önemini vurgulamaktadır. Buna engel olmaya dönük herhangi bir terör, çatışma ve istikrarsızlık unsurunu ise kendi güvenliği bakımından tehdit olarak değerlendirmektedir. Öyle ki, Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge vizyonunu bağdaşık ve bütünleşik bir vizyon olarak kodlaması, bu anlam zeminine yönelik bir husustur. Bu kapsamda Türkiye'nin meseleye bakışı nettir: PKK'nın bölgedeki ve Suriye'deki bütün unsurlarının, örgütün bileşen ve uzantıları oldukları gerçeğinden

hareketle, tasfiyesi ve Şam yönetimi ile imzaladıkları 10 Mart Mutabakatının gereğini bir an evvel yerine getirmeleridir. Bu, Suriye'deki tüm kesimler için kazan-kazan durumu yaratacağı gibi, Türkiye'nin güvenlik hassasiyetini karşılayacak istikrarlı, terör unsurlarıyla enfekte olmamış, kendi geleceğini kendi milletin iradesiyle kuran bir Suriye anlamına gelecektir.

İsrail'in, bu noktada, Gazze soykırımıyla başlayarak dozu sürekli artan saldırganlığı ve pervasızlığı, bölgenin birçok ülkesinden sonra Suriye'ye de yaydığı bir savaş, saldırganlık ve istikrarsızlaştırma politikası olarak tezahür etmektedir. Bu bağlamda; Suriye'nin bir yandan güney tarafında sosyolojik, siyasi, askeri ve coğrafi bir dizayna, diğer yandan da kuzey tarafında siyasi, askeri ve coğrafi bir kurguya heveslenerek Suriye'yi parçalama, istikrarsızlaştırma ve terör unsurları üzerinden vekalet mücadelesi yürütme girişimlerine Türkiye'nin göz yumması yahut kayıtsız kalması düşünülemez. Zira bu, tüm bölgenin istikrarsızlık, kaos, kan ve şiddet sarmalına yeniden girme tehlikesi anlamına gelecektir.

Irak sahasında da benzer şekilde, Türkiye bir yandan bu ülkenin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterirken, diğer yandan Irak'ın kuzeyinde ortaya çıkan otorite boşluklarının terör yapılanmaları tarafından Türkiye'ye yönelik saldırıların planlandığı, örgüt kadrolarının eğitildiği ve lojistik ağların kurulduğu alanlara dönüşmesini yakından izlemektedir. Bu bölgelerde kök salan terör yapılanmaları, zaman içinde yalnızca Türkiye'ye yönelik değil, bölge halkına yönelik baskı, tehdit ve zorla tahakküm pratikleri de geliştirmekte; yerel halkı göçe zorlayan, ekonomik hayatı felç eden, toplumsal dokuyu tahrip eden fiiller işlemektedir. Türkiye, Irak merkezi hükümeti ve bölgesel yönetimle yürüttüğü temas ve işbirliği çerçevesinde, terör tehdidinin kaynağında ortadan kaldırılmasını ve bu alanların yeniden meşru otoriteye kavuşmasını hedeflemektedir.

Bu bağlamda, özellikle vurgulamak gerekir ki, 7 Ekim 2023 sonrasında Gazze'de yaşanan ağır bombardımanlar, yerinden etmeler, açlık, sivillerin hedef alınması ve altyapının sistematik imhası, bölgeyi yalnız yerel bir çatışma alanı olmaktan çıkararak geniş ölçekli bir istikrarsızlık sarmalına sürüklemiştir. İsrail'in, yayılmacı ve işgalci yasa dışı yerleşim ve genişleme planlarını fiili politika haline getirmesi, uluslararası hukuku ihlal eden eylemleri meşrulaştırma çabaları ve Lübnan, Suriye,

Yemen ve İran'a yönelik askeri operasyonları, bölgeyi adım adım ateşe sürüklemektedir.

İsrail'in Filistin halkına yönelik soykırım, savaş suçları ve ağır insan hakları ihlallerine yol açmakla kalmamakta, aynı zamanda bölgeyi etnik ve demografik mühendislik üzerinden yeniden şekillendirmeyi hedefleyen yayılmacı bir yaklaşımı da beslemektedir. Gazze'deki insanlık trajedisinin ardından Lübnan'a yönelik saldırılar, Suriye sahasında güç boşlukları, İran'a yönelen suikast ve sabotaj faaliyetleri, bölgenin kontrolsüz bir çatışma dinamiğine sürüklendiğini göstermektedir. Bu tablo karşısında Türkiye, yalnızca diplomatik değil, güvenlik ve insani düzlemde aktif bir aktör olarak konumlanmakta ve bölgesel barışın tesisini bir güvenlik önceliği olarak görmektedir.

Bölgesel istikrara ilişkin bu tablo, tarihi bir perspektifle de uyumludur. Bölge ne zaman Türk, Kürt ve Arap birlikte hareket etmişse, adalet, düzen ve güç ortaya çıkmıştır. Ne zaman ayrışma, dış müdahale ve zayıflatıcı nifak girmişse, bölge ateşe sürüklenmiştir. Bugün yaşanan krizlerin önemli bir kısmı, bu tarihsel gerçeğin modern yansımasıdır.

Türkiye'nin "Terörsüz Bölge" vizyonu, yalnızca güvenlik eksenli bir proje değildir. Bölgenin tarihsel, kültürel ve insani dokusunu gözeten, ekonomik işbirliğini ve karşılıklı bağımlılığı güçlendiren, insani yardım kanallarını açık tutan, yeniden inşa süreçlerine katkı sunan geniş perspektifli bir yaklaşımdır. Türkiye, terör örgütlerinin en fazla beslendiği zeminlerin yoksulluk, çaresizlik, adaletsizlik algısı, siyasal dışlanmışlık ve aidiyet eksikliği olduğunu farkındadır. Bu nedenle terörle mücadelenin uzun vadeli başarısını, yalnızca askeri başarılarla değil; aynı zamanda insanların hayat kalitesinin yükselmesi, hukuki güvencelerin güçlenmesi, temel hizmetlere erişimin iyileşmesi ve gelecek umudunun artması ile birlikte okumaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye, bölgedeki tüm kesimlerle güçlü bağlar kurmayı, kamu diplomasisini etkin kullanmayı, kültürel ve sosyal etkileşimi artırmayı, eğitim, sağlık ve altyapı alanlarında işbirliğini geliştirmeyi, ticaret ve ulaştırma koridorları üzerinden karşılıklı çıkar alanları oluşturmayı hedeflemektedir. Terör örgütlerinin istismar ettiği boşluklar daraldıkça, genç nüfusun meşru ve üretken faaliyet

alanlarına yönelmesi kolaylaşacak; şiddet ve illegal yapılara duyulan yöneliş azalacaktır. Türkiye, kendi güvenliğini korurken, bölgenin geneline sirayet eden bir barış ve istikrar iklimine katkı sunmayı, dış politikasının ve güvenlik stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir.

Türkiye'nin bölgesel terörle mücadele yaklaşımının bir diğer boyutu da, uluslararası koalisyonlar, çok taraflı platformlar ve ikili mekanizmalar üzerinden ortak güvenlik anlayışının güçlendirilmesidir. Türkiye, NATO müttefikliği, Birleşmiş Milletler kararları, bölgesel kuruluşlar ve ikili güvenlik anlaşmaları çerçevesinde, terörle mücadelede bilgi paylaşımı, ortak tatbikatlar, sınır geçişlerinin kontrolü, yabancı terör unsurlarının hareketliliğinin engellenmesi ve terörün finansman kaynaklarının kurutulması alanlarında aktif rol üstlenmektedir. Bu çabaların tamamı, hem Terörsüz Türkiye hedefine hizmet etmekte hem de bölgenin tamamı için daha öngörülebilir, daha şeffaf ve daha güvenli bir yapı oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

Türkiye, bu bütüncül yaklaşımıyla, terör tehdidini yalnızca bugünün güvenlik sorunu olarak değil, aynı zamanda geleceğin barış düzeni açısından çözülmesi gereken yapısal bir mesele olarak görmektedir. Bu nedenle bu vizyon, günü kurtarmaya dönük geçici tedbirlerin değil, uzun vadeli stratejik planlamanın ürünüdür. Devletin kurumsal hafızası, güvenlik birimlerinin saha tecrübesi, diplomasinin çok taraflı kanalları, hukuk devletinin ilkeleri ve toplumun huzur ve güven beklentisi bu vizyonun temel dayanaklarıdır. Bu vizyonun hayata geçirilmesi, yalnızca mevcut tehditlerin bertaraf edilmesini değil, aynı zamanda yeni tehditlerin ortaya çıkmasını önleyecek dirençli bir bölgesel güvenlik ekosisteminin inşasını da hedeflemektedir. Bu çerçevede Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi zemini, güvenlik kurumlarıyla beraber dış politika yapımcılarının, kalkınma aktörlerinin, sivil toplumun ve bölgedeki tüm kesimlerin ortak katkısıyla, adım adım inşa edilecek çok katmanlı bir huzur ve güvenlik projesi olarak değerlendirilmelidir.

Bu çerçevenin nihai anlamı açıktır: Saflarımızı sıklaştıracğız, kardeşliğimizi perçinleyeceğiz, kavlimizi tazeleyeceğiz. Terörsüz Türkiye ve ardından Terörsüz Bölge hedeflerimize salimen vasıl olduğumuzda, önümüzde yepyeni bir sayfa açılacak, bin yıllık kardeşliğimiz yeni bir merhaleye ulaşacak ve aramıza ekilen nifak tohumları sonsuza kadar sökülüp atılacaktır.

Sonuç olarak Türkiye, terörü tasfiye ederken kardeşliği koruyan, güvenliğı sağlarken insan onurunu teminat altına alan, milli çıkarlarını savunurken hukuka bağlılığını sürdüren bir çizgiyi kararlılıkla takip etmektedir. Terörsüz Türkiye ile Terörsüz Bölge hedefi, birbirini tamamlayan iki stratejik halkadır. Bu iki hedef arasında kurulacak uyum arttıkça, ülkemizin sınırları içinde huzur, sınırlarının ötesinde ise barış ve istikrarın aynı anda güçlenmesi mümkün olacaktır. Böylece Türkiye, hem kendi vatandaşlarına daha güvenli ve müreffeh bir gelecek sunacak, hem de içinde bulunduğu coğrafyanın barış ve istikrar kuşağı haline gelmesine öncülük edecektir.

X. Ekonomik Etkiler

Terör, yalnızca güvenlik alanında yarattığı tahribatla sınırlı kalmamış; kalkınma, üretim, sosyal refah, toplumsal huzur ve insan sermayesi üzerinde uzun yıllar boyunca ağır ve çok boyutlu bir yük oluşturmuştur. Terörün arkasındaki odaklar terörü Türkiye'nin önüne koyarak ülkemizin tüm bu hedeflerden geri bırakmaya çalışmışlardır. On yıllar boyunca kamu kaynaklarının önemli bir bölümü kaçınılmaz olarak terörle mücadeleye harcanmış; bu durum, ülkenin pek çok bölgesinde altyapı yatırımlarının ertelenmesine, sosyal politika alanlarında istenen hızda ilerleme kaydedilememesine, eğitim, sağlık, kültür, turizm ve kalkınma projelerinin yeterli düzeye ulaşamamasına yol açmıştır.

Farklı modellemelere dayalı yapılan değerlendirmelerde terörün Türkiye'ye toplam maliyetinin 2 trilyon dolar olduğu tespit edilmiştir. Yani Türkiye'de bugüne kadar teröre harcanan para kalkınmaya, yatırıma ve sektörel büyümeye harcanmış olsaydı, birçok modellemeye göre ülkemiz dünyada ilk 10 büyük ekonomi arasına girecek, kişi başı millî gelirimiz 35 bin dolar bandına gelecek, bugün 1,5 trilyon dolar olan gayri safi yurt içi hasılamız en az 3 kat artarak yaklaşık 4,5 trilyon dolar seviyesine çıkabilecekti.

Yıllarca ortaya çıkan büyük ekonomik, sosyal, psikolojik maliyetler bölge için ticaret, sanayi, tarım, hayvancılık ve turizm alanlarında çok büyük negatif etkiler yaratmıştır. Şiddet ortamının sona erişile birlikte ise ülke ekonomisinin genelinde ve özelde bölge illerinde; sermayenin daha fazla akabileceği, yatırım ve istihdamın artacağı, vergi tabanının güçleneceği, yüksek katma değerli üretim ve milli gelir artışının sağlanacağı, daha fazla doğrudan yabancı yatırımın çekileceği, düşük ve uzun vadeli borçlanma imkanının doğacağı, fiyat istikrarının sağlanabileceği, düşük kayıt dışı ekonomi ile adil rekabet ortamının sağlanacağı, risk algısının ve risk kaynaklı

ek maliyetlerin düşeceği, verimlilik ve inovasyon ortamının yükseleceği bir iktisadi zemin doğacaktır.

Güvenlik sorunlarının en yıkıcı etkilerinden biri de zorunlu iç göç olmuştur. Bu göçler kırsaldaki genç ve nitelikli iş gücünü azaltmış, köyleri boşaltmış ve üretim kapasitesini zayıflatmıştır. Bu olumsuz durumun düzeltilmesi için terörden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla bazı kanuni düzenlemeler yapılmıştır.

Daha geniş bir zaviyeden bakıldığında, ülkemizi bir yandan Orta Asya üzerinden Çin'e bağlayan "Orta Koridor" bağlamında, bir yandan Türkiye'nin kilit enerji ve lojistik merkezi olma konumunu pekiştirecek ve bölgesel ticarette stratejik önem taşıyan "Zengezur Koridoru" ekseninde, bir taraftan ise aynı zamanda Çin'in "Kuşak Yol Projesi" ile bütünleşecek "Irak Kalkınma Yolu" vizyonunu hayata geçirebilecek bölgesel ve küresel ticaret, enerji ve lojistik ağı oluşturma avantajını Türkiye'ye sunacak bir perspektif karşımıza çıkmaktadır. Bu proje ile; modern bir ulaşım altyapısı kurularak Uzak Doğu, Güney Asya ve Körfez Ülkeleri ile Avrupa arasında bir köprü oluşturmak amaçlanmakta ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için tarım, sanayi, inşaat, lojistik ve turizm sektörlerini geliştirmek hedeflenmektedir.

Söz konusu proje ile, Asya, Pasifik ve Hindistan bölgesinden Avrupa ve Kafkaslara uzanan, Süveyş Kanalı'na alternatif bir koridor hedeflenmektedir. Basra Körfezi'nde bulunan El-Faw Limanı'ndan başlayarak Türkiye sınırına ulaşan demiryolu, karayolu, enerji ve iletişim nakil hatlarından oluşan bu stratejik proje, Türkiye ve Irak merkezli olarak bölge ve dünya ticareti için önemli bir bağlantı inşa edecektir.

Özellikle son 15 yılda, bölgedeki siyasi, toplumsal ve ekonomi-politik hatta kırııcı etkiler yaratan, beraberinde son 4 yıldır bölge barışını yerle bir eden çatışmaların yarattığı etki, yine Doğu Akdeniz merkezli hidrokarbon paylaşım sahasındaki büyük hesaplaşma ve meydan okumalar ile gelen bölgesel kırılmaların yanı sıra, Covid-19 pandemisinin yarattığı derin etki, üretim, sanayi, tarım ve enerji alanları başta olmak üzere küresel ekonomi-politik yapıyı keskin dönüşümlere uğratacak büyük bir dönüşümü sürüklemektedir. Türkiye ise bu çalkantılı ve belirsizlikler içerisindeki jeopolitik zeminde hem iktisadi bağımsızlığını derinleştiren hem de gelecek ufkunu kendi lehine çevirebilecek stratejik adımlar atmaktadır. Kendi iç sorunlarını

çözebilmiş bir Türkiye, kuşku yok ki, oluşan bu yapısal boşluğun iktisadi zeminini kendi kalkınma ve büyüme ivmesine çevirecek; bu ise aynı zamanda ülke içi dağılımda simetrik ve adaletli bir kalkınma sonucunu doğuracaktır.

Bugün toplumun farklı kesimlerinden yükselen ortak beklenti nettir: Türkiye'nin kaynakları eğitime, üretime, teknolojiye, yenilikçiliğe, gençlere, şehirlerimizin gelişimine ve gelecek nesillere güçlü bir ülke bırakacak stratejik alanlara yönlendirilecektir. Terörün sona ermesi, Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve kurumsal kapasitesinin üzerinde yıllardır biriken burada sayamayacağımız görünmez yüklerin kalkması anlamına gelmektedir.

Terörün tamamen tasfiye edilmesi, Türkiye'nin ekonomik kapasitesinin güçlenmesini ve ülkenin gerçek potansiyelinin ekonomiye tam olarak yansıtılmasını mümkün kılacaktır. Güvenlik risklerinin azalması yatırım ortamını güçlendirecek; bölgesel kalkınma farklarının azaltılması, tarım ve sanayi üretim ağlarının birbirine eklemlenmesi, kamu yatırımlarının daha dengeli şekilde planlanabilmesi büyüme hızını doğrudan artıracaktır. Turizm, enerji, lojistik ve ulaşım koridorlarının güvenli bir çerçeveye kavuşması hem yerli hem yabancı yatırımcının uzun vadeli öngörülebilirlik kazanmasını sağlayacak; istihdam olanakları genişleyecek, ihracat artacak ve yenilikçi üretim ekosistemleri güçlenecektir. Yatırımcının risk algısının azalması, bölgesel kalkınmanın hızlanması anlamına gelir; bu da Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü yükseltir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, Türkiye'nin sosyoekonomik kalkınma vizyonunun temel eksenlerinden biridir. Bu bölgeler, yukarıda da belirtildiği üzere, yüzölçümü, genç ve dinamik nüfusu, tarımsal üretim potansiyeli, yenilenebilir enerji kaynakları, ticaret imkanları ve jeostratejik konumu itibarıyla olağanüstü bir kalkınma kapasitesine sahiptir. Ancak uzun yıllar boyunca güvenlik riskleri nedeniyle tarım, hayvancılık, madencilik, lojistik, turizm ve ticaret gibi alanlarda ortaya çıkabilecek geniş ölçekli ekonomik imkanlar değerlendirilememiş; bölgenin sahip olduğu doğal ve beşerî kaynaklar sınırlı biçimde kullanılabilmektedir. Terörün sona ermesi, bu bölgelerde yalnızca güvenlik alanında bir normalleşme değil; üretim, ticaret, bölgesel entegrasyon ve istihdam açısından yeni bir kalkınma döneminin kapılarını aralayacaktır. Bölge, Türkiye'nin Orta Doğu, Afrika, Kafkasya

ve Orta Asya'ya açılan stratejik bağlantı hattı haline gelirken hem ticaret hacmi artacak hem de bölge halkının ekonomik refahı yükselişe geçecektir.

Toplumsal huzur ile ekonomik kalkınma birbirinden ayırtılamayan iki ana sütundur. Güvenlik risklerinin azalması yatırımcı güvenini artırırken, üretim ve istihdam alanlarının genişlemesi toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirecek, vatandaşların devlete ve geleceğe olan güveni pekişecektir. Ekonomik gelişmenin sağladığı gelir artışı, yoksulluk oranlarının düşmesi, sosyal devlet uygulamalarının güçlenmesi ve orta sınıfın genişlemesi; kalıcı huzur ve güvenin en sağlam toplumsal teminatlarıdır. Güçlü bir orta sınıfın bulunduğu toplumlarda demokratik katılım artar, toplumsal kutuplaşma azalır ve siyasal istikrar güçlenir. Böylece ekonomik büyüme ve toplumsal huzur, birbirini besleyen pozitif bir döngü oluşturur.

Bu vizyon, yalnızca güvenlik temelli bir hedef değil; müreffeh, özgüvenli, üretken ve geleceğini planlayabilen bir Türkiye idealidir. Kalıcı huzur ve güvenin en güçlü teminatı, adil refahın toplumun her kesimine ulaşmasıdır. Devletin, güvenlikten tasarruf etmeden ama huzur ve güvenin getirdiği imkanları üretime, eğitime, bilime ve gençlere yönlendirebilmesi; bu hedefin ekonomik rasyonalitesini oluşturmaktadır. Bu rasyonalite, hem bugünkü kuşakların hem de gelecek nesillerin daha güçlü, daha güvenli ve daha umutlu bir ülkede yaşamasını mümkün kılacaktır.

XI. Uluslararası Tecrübeler ve “Türkiye Modeli”

Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi sürecinin sağlıklı, gerçekçi ve sürdürülebilir bir zemine oturtulabilmesi açısından uluslararası tecrübeler de değerlendirilmiştir. Dünyanın farklı bölgelerinde yürütülen silah bırakma, örgüt tasfiyesi ve toplumsal entegrasyon süreçleri, Türkiye’nin şartlarıyla birebir örtüşmemekle birlikte, belirli ilkeler bakımından değerlendirilebilir nitelik taşımaktadır. Uluslararası örneklerde çatışma sonrası dönemlerde silahların ne şekilde toplanıp imha edildiği, örgütsel yapılarının tasfiyesi, eski mensupların hangi hukuki ve sosyal mekanizmalar aracılığıyla topluma geri döndürüldüğü ve mağdur haklarının hangi kurumsal çerçeve ile korunduğu, bu deneyimlerin ortak başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’nin kırk yılı aşan terörle mücadele birikimi dikkate alındığında, esas başarının ülkemizin kendi tecrübesi, toplumsal gerçekliği ve devlet geleneği ile şekillenecek özgün bir model ile, yani “Türkiye Modeli” ile elde edileceği izahtan varestedir. İngiltere, İspanya, Latin Amerika veya Asya bağlamlarında geliştirilen modeller, Türkiye için ne doğrudan nakledilebilir bir şablon ne de aynen taklit edilebilecek bir hukuki iskelet olarak görülmelidir.

Ülkemiz milletimizin iradesi, toplumsal bütünlüğümüz ve siyasal kararlılık çerçevesinde en doğru modeli oluşturabilecek yetkinliğe sahiptir. Bu bağlamda, uluslararası örnekler Türkiye’nin kendi ihtiyaçları, anayasal düzeni ve güvenlik doktrini ile karşılaştırmalı olarak ele alınmalı; evrensel nitelik taşıyan ilkeler ayıklanmalı, ancak nihai çerçeve ülkemizin özgün şartlarına göre inşa edilmelidir. Uluslararası tecrübeler, yalnızca yol gösterici ve karşılaştırmalı bir çerçeve sunmalı;

asıl model ise Türkiye'nin kendi hukuk sistemi, toplumsal yapısı ve devlet geleneğinin üzerinde yükselmelidir.

XII. Hukuki Düzlem: Müstakil ve Geçici Kanun

Terörün ve şiddetin kalıcı bir şekilde ortadan kaldırılması, yalnızca güvenlik tedbirlerinin sürekliliğine değil; öngörülebilir, toplumca benimsenmiş ve devletin uzun vadeli hedefleriyle uyumlu bir hukuk çerçevesinin oluşturulmasına bağlıdır. Bu nedenle, Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi sürecine ilişkin yasal düzenlemenin, müstakil ve geçici bir kanun niteliğinde hazırlanması hukuk tekniği bakımından bir tercih değil, zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle bir tasarım hem düzenlemenin tarihselliğini hem de amacına özgü niteliğini teminat altına alacak; diğer suç tipleri ve örgütler bakımından emsal teşkil etmeyecek şekilde sınırlarını belirginleştirecektir.

Kanunun, sürekli uygulanacak ceza hükümlerine istisna veya ayrıcalık niteliği taşıyan bir alan açmaması; tersine belirli bir tarihsel koşul, belirli bir eylem ve belirli bir bağlam ile sınırlı dar bir hukuki çerçeve sunması gerekmektedir. Bu yaklaşım, toplumun adalet duygusunu zedelemeyecek; hukukun üstünlüğü ve eşitlik ilkesiyle uyumlu olacaktır.

Türkiye, bu alanda farklı zamanlarda farklı tecrübeler yaşamıştır. Bunlardan biri, yakın döneme ait olup 2014 tarihli 6551 sayılı “Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun”dur. Bu kanun, çözüm sürecine ilişkin teknik ve idari mekanizmaları kurmuş; ancak terör örgütünün silah bırakma ve fesih koşullarını hazırlayan bir başlangıç kanunu niteliği taşımıştır. Bugüne kıyasla bağlamı tamamen farklıdır.

Ayrıca Cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli dönemlerde yaşanan olağanüstü hadiseler nedeniyle belirli bölgelerdeki soruşturma ve infazların geçici süreyle ertelenmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Bugün gelinen noktada, ilk aşama olarak terör örgütünün kendisini feshi ve silahların imhası ve yakılması da dahil olmak üzere, devletin ilgili kurumlarının yapacağı tespit ve teyit mekanizması sonrasında, oluşturulacak düzenleme somut ihtiyacı daha özgül kılmaktadır. Bu nedenle eski düzlemelerin yenilenmesi, bazı maddelerin eklenmesi veya bazı hükümlerin genelleştirilmesi değil bugüne özgü yeni tanımlamaların olduğu müstakil bir kanununun hazırlanması en doğru ve hukuken en gerçekçi yaklaşımdır.

Terörün ve şiddetin sona ermesi ve terör örgütünün varlığının tamamen ortadan kalkması sonrası döneme ilişkin normatif mimarinin oluşturulmasında iki temel yaklaşım mevcuttur. İlk yaklaşım, mevcut mevzuatın taranması ve uyumlaştırılması yöntemine dayanmaktadır. Bu çerçevede Terörle Mücadele Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başta olmak üzere ilgili tüm düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve terör sonrası dönemin ihtiyaçlarına uygun şekilde revize edilmesi mümkündür. Ancak, genel ve sürekli uygulanmak üzere yürürlükte bulunan kanunlara belirli bir terör örgütünü konu alan hükümler eklenmesi, uygulamada farklı çelişkilerin ortaya çıkmasına sebebiyet vereceğinden mevzuat uyumlaştırması yöntemi teorik bir imkân olmakla birlikte, uygulamada yüksek hukuksal risk taşımaktadır.

Bu sebeple, Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi sürecinin hukuk devleti ilkeleriyle uyumlu, öngörülebilir ve anayasal açıdan güvenli biçimde yürütülebilmesi için müstakil bir Kanununun hazırlanması önemlidir. Bu kanunun yalnızca temel ilkeleri belirlemekle yetinmemesi; izleme ve doğrulamaya ilişkin mekanizmaları, kapsam ve sınırları, usule ilişkin hükümleri, denetimli serbestlik uygulamalarını, erteleme ve infaz düzenlemelerini, idari makamların sorumluluk, görev ve yetkilerini, gözlem süreçlerini ve istisnai hükümleri bir bütünlük içinde düzenlemesi gerekmektedir.

Müstakil kanunun kapsamı belirlenirken, düzenlemenin yalnızca varlığını sona erdirdiği tespit edilen ve doğrulanan terör örgütleri bakımından uygulanacağı açıkça tarif edilmelidir. Bu tespit ve doğrulamanın ise devletin en üst güvenlik organları eliyle oluşturulan kurumsal bir mekanizma tarafından yapılması zorunludur. Bu

doğrultuda idari makamların alacağı açık bir kararla örgütün varlığının sona erdiğinin doğrulanması ve müstakil kanun kapsamının bu karara dayanılarak sınırlandırılması hem düzenlemenin amacıyla uyumlu olacak hem de kanunun diğer terör örgütlerine sirayet etmesini engelleyecektir.

Modern hukuk düzeninin çok katmanlı ve karmaşık yapısı karşısında, böyle bir çerçeve kanunun varlığı, uygulama sürecinde temel kanunlarda hiçbir değişiklik yapılmayacağı anlamına gelmemektedir. Uygulamada ortaya çıkabilecek ihtiyaçlara bağlı olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve diğer mevzuatlarda da sınırlı ve yalnızca terörün ortadan kaldırılması ve örgütün feshine yönelik düzenlemeler yapılması gerekebilecektir. Bu düzenlemeler, çerçeve kanunda yer alan temel ilkelerden örgütün varlığının sona erdirildiğinin tespiti ve doğrulanması kararından bağımsız olmayacak; yalnızca bu sürecin uygulanmasına ilişkin teknik ve zorunlu alanlarla sınırlı kalacaktır.

Böylelikle, temel mevzuatta yapılacak değişiklikler, tamamen müstakil kanunun hukuki mantığını esas alan ölçülü ve geçici istisnalar niteliğinde olacaktır.

Bu yaklaşım, terör örgütünün tamamen ortadan kaldırılması ve kalıcı hale gelmesi için ihtiyaç duyulan alanlarda hakkaniyete uygun, ölçülü uygulamalar ile eşitlik ilkesinin korunması arasında hassas bir denge kurmakta; uygulamanın icap ettiği unsurların sınırlı ölçüde temel mevzuata yansıtılmasına imkân tanımaktadır. Böylece, bu sürecin bütüncül normatif çerçevesi korunmakta, belirlenen örgütün varlığının sona erdirildiğinin tespitine dayanılarak terör sonrası dönemin gerektirdiği uyum adımları hukuken güvenli bir şekilde hayata geçirilebilmektedir.

Kanunun temel yaklaşımı, örgütün kendisini feshettiği bir dönemde kamu güvenliğini, toplumsal onarımı ve hukuki istikrarı birlikte gözeten bütüncül bir çerçeve oluşturmalıdır.

Bu çerçevede, devletin ceza adalet sistemine ilişkin yetkisi, süreç boyunca hiçbir şekilde zayıflatılmamalı, hukuki sorumluluğun tespit ve değerlendirilmesine ilişkin mekanizmalar tamamen mevzuat tarafından çizilen sınırlar içinde kalmalıdır. Düzenleme, ceza hukukunun temel ilkeleri çerçevesinde toplumsal huzurun tesis

edildiği yeni dönemin koşullarına uygun bir uygulama modeli oluşturmayı hedeflemelidir.

Bu modelde temel amaç, silahı ve şiddeti reddeden bireylerin topluma yeniden kazandırılmasını mümkün kılacak düzenli, öngörülebilir ve denetime açık bir çerçeve oluşturmaktır. Kişilerin hukuk düzeniyle uyumlu bir biçimde toplumsal yaşama katılabilmesi için gerekli şartlar belirlenmeli, devletin güvenlik ve adalet fonksiyonlarının işlerliği muhafaza edilmelidir. Böylece hem bireysel rehabilitasyon hem de toplumsal bütünleşme süreçleri aynı anda desteklenmiş olacaktır.

Bu çerçevede, terör örgütü mensupları bakımından fiilin niteliği ve kişinin örgüt içindeki konumu esas alınarak farklılaştırılmış, ölçülü ve denetlenebilir bir hukuki çerçevenin oluşturulması önem arz etmektedir.

Yapılacak düzenleme, örgüt mensuplarını yeknesak ve soyut bir kategorik değerlendirmeye tabi tutmak yerine, örgütsel faaliyet kapsamında ortaya çıkan bireysel sorumluluğun kapsamını ve yoğunluğunu merkeze alan bir yaklaşımla değerlendirmelidir. Bu yaklaşım doğrultusunda, yalnızca örgütsel aidiyet olgusu değil, kişinin somut eylemleri, bu eylemlerin örgütsel faaliyet içindeki yeri ve toplumsal sonuçları birlikte dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, işlenen fiilin ağırlığı ve toplumsal etkisi bakımından da ayırım yapılmalıdır.

Söz konusu ayırım, mutlak bir yaptırım anlayışını ya da sınırsız bir müsamahayı ifade etmemelidir. Bilakis bu yaklaşım, hukuki sorumluluğun bireyselleştirilerek adil biçimde tespit edilmesini ve ceza adalet sisteminin amaçlarıyla uyumlu şekilde işletilmesini hedeflemelidir. Bu kapsamda, fiilin ağırlığı, kişinin eylem üzerindeki etkisi, örgütsel yapı içindeki konumu ve eylemin doğurduğu sonuçlar birlikte değerlendirilmekte, soruşturma, kovuşturma ve infaz süreçlerinde başvurulabilecek hukuki mekanizmaların ölçülülük ve orantılılık ilkeleri çerçevesinde tayin edilmelidir. Böylece, ceza hukukunun temel ilkeleri muhafaza edilirken, aynı zamanda adalet duygusunu zedelemeyen, öngörülebilir ve denetlenebilir bir uygulama zemini tesis edilmiş olacaktır.

Geçmişte örgütsel yapıyla ilişkisi bulunan kişilerin durumu, genel bir hukuki uyumlandırma politikası çerçevesinde değerlendirilmeli, bu değerlendirme sırasında

bireyin mevcut tutumunu, silahı ve şiddeti reddetmesi ve hukuk düzenine uyma iradesi esas alınmalıdır. Amaç toplumun gelecekteki güvenliğini ve huzurunu güçlendirecek şekilde, bireyin hukukla yeniden bağ kurmasını sağlayarak olumlu bir şekilde sonuçlanmasıdır.

Bu bağlamda, müstakil kanununda bireylerin sürece uyumunun düzenli olarak izlenmesi, suçun tekrarı ihtimalini azaltan hukuki bir güvenlik mekanizması oluşturacaktır. Bu çerçevede, belirlenen izleme sürecinde yeniden suç işlenmesi halinde, ilk fiil nedeniyle sağlanan imkanlar ortadan kalkmalı, yeni suç ile önceki fiil ceza hukuku bakımından içtima ettirilerek bir bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Böylelikle devlet, hem toplumsal güvene katılım iradesini samimi şekilde ortaya koyan bireyleri koruyan hem de süreci kötüye kullananlara karşı caydırıcı bir hukuki çerçeve kuran ikili bir denge tesis etmiş olacaktır. Bu düzenleme, modern ceza hukukunun tekerrür ve içtima ilkeleriyle uyumlu olmalı, bu sürecin disiplinli, ölçülü ve denetime açık bir şekilde yürütülmesini güvence altına almalıdır.

Sürecin eşit uygulanması, keyfiliğe yol verilmemesi ve kötüye kullanımın engellenmesi hem toplumsal güvenin korunması hem de hukuk devleti ilkelerinin güçlendirilmesi açısından kritik önem taşımaktadır.

Bu hukuki düzenlemenin amacı, suçu mazur görmek ve affetmek değil; silah ve şiddeti reddeden bireyin topluma dönüşünü kolaylaştırmak, toplumun adalet beklentisini korumak ve toplumsal huzuru ve güveni yeniden tesis etmektir. Devlet bu noktada kudret ve şefkati birlikte kullanacaktır: kudret güvenliği sağlar, şefkat toplumsal onarımı mümkün kılar. Kalıcı huzur ve güven ise ancak bu iki değer aynı zeminde buluştuğunda tesis edilebilir.

Düzenlemenin uygulanmasına ilişkin denetim ve izleme mekanizmalarının açık, bağlayıcı ve şeffaf şekilde belirlenmesi; adaletin eşit uygulanması, sürecin kötüye kullanımının önlenmesi ve toplumsal güvenin güçlendirilmesi zorunludur.

XIII. Toplumsal Uyum

Terörün ve şiddetin bitmesiyle siyaset ve demokrasinin üzerindeki yükler kalkacak, bu durum toplumda daha olumlu bir iklim oluşturacaktır. Böylece devlet, ülkenin refah ve kalkınması için yapması gereken sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel politikaları daha etkin hayata geçirebilecektir. Terör ve şiddetin bitmesiyle birlikte Türkiye açısından önemli olan diğer bir aşama topluma uyum sürecidir. Bu sürecin en önemli özneleri, aile çerçevesinde kadınlar, gençler ve çocuklar olmalıdır. Bu süreç, yalnızca bireyin silahlı yapıdan ayrılmasını değil; bireyin sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan güçlendirilmesini, toplumla yeniden bağ kurmasını, hukuki düzeni içselleştirmesini hedefler. Terör ortamının yarattığı zararlar bireysel düzeyde olduğu kadar toplumsal düzeyde de etkilidir.

Bu nedenle topluma uyum politikaları bir yandan bireyin uyumunu hedeflerken, diğer yandan toplumun da bu uyumu kabul edebilecek kapasitede olmasını amaçlar. Toplumun güvenini, adalet duygusunu ve destek mekanizmalarını güçlendirmeyen hiçbir topluma uyum politikası sürdürülebilir değildir.

Ekonomik uyumun sağlanması, topluma uyum sürecinin en önemli unsurlarındandır. Ekonomik imkansızlıklar bireylerin yeniden riskli yapılara yönelmesini tetikleyebilir. Bu nedenle istihdamın artırılması, yerel üretimin güçlendirilmesi, iş gücüne katılımını teşvik edecek mekanizmaların uygulanması, bölgesel kalkınma projelerinin genişletilmesi ve ekonomik hayata katılımın kolaylaştırılması gerekmektedir. Ekonomik istikrarın sağlanması, toplumsal uyumun en somut teminatlarından biridir.

Psikososyal destek mekanizmaları, sürecin sağlıklı işlemesi bakımından kritik önemdedir. Terör ve şiddet ortamında uzun süre bulunan bireyler çoğu zaman travmanın etkilerini taşır. Bu travmalar aile ilişkilerini, sosyal uyumu ve bireyin geleceğe bakışını olumsuz etkileyebilir. Psikolojik danışmanlık, aile içi destek programları ve sosyal uyum faaliyetleri, bireyin sivil yaşama sağlıklı dönüş yapabilmesi ve topluma uyum için zaruridir.

Topluma uyum sürecinin başarısı büyük ölçüde toplumun sürece güven duymasına ve desteğine bağlıdır. Bunun için şeffaf süreç yönetimi, doğru iletişim stratejileri ve toplumsal farkındalık oldukça önemlidir. Kamuoyu desteği olmadan hiçbir topluma uyum programı kalıcı başarı üretemez.

Bu süreç aynı zamanda güçlü bir kurumsal koordinasyon gerektirir. Adalet, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlıkları, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar arasında sürekli bir eşgüdüm bulunmalıdır. Bu eşgüdüm, idari bir zorunluluktan öte toplumsal bir seferberlik anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak topluma uyum politikası, Türkiye'nin huzur ve güveni, güçlü demokrasi ve sürdürülebilir toplumsal düzen hedefinin merkezinde yer almaktadır. Güvenliğin sağlanması sürecin başlangıcı olsa da sosyal, ekonomik ve psikolojik iyileşmenin sağlanması Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi vizyonunun gerçek anlamda hayata geçmesini sağlayacak en önemli unsurdur.

XIV. Tasfiye Sonrası Demokratikleşme Perspektifi

Terör örgütünün silahlı kapasitesini kaybetmesi ve örgütsel varlığının kendi iradesiyle sona ermesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal, hukuki ve toplumsal düzeni açısından yalnızca güvenlik risklerinin ortadan kalkması anlamına gelmemektedir. Bu gelişme, Türkiye'nin demokratikleşme tarihinde yeni bir eşiğe işaret eden, yüksek etkili ve çok boyutlu niteliğe sahip bir dönüşüm fırsatı ortaya çıkarmaktadır.

Terörün sona ermesiyle birlikte siyasal alan üzerindeki uzun süreli baskının kalkması, demokratik katılımın ve toplumsal temsilin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar için daha uygun bir zemin yaratacaktır. Bu yeni siyasal atmosfer, yönetim süreçlerinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine elverişli bir ortam sunmaktadır. Bu nedenle fesih ve silahların bırakılması sonrasındaki dönem Türkiye'nin demokrasisinin daha yüksek standartlara ulaşması yolunda daha elverişli bir ortam oluşturacaktır.

Cumhurbaşkanımızın uzun yıllardır vurguladığı “adaletle büyüyen, kardeşlikle güçlenen, terörsüz Türkiye” vizyonu, bu yeni dönemi yalnızca güvenliğin pekiştiği bir dönem olarak değil, aynı zamanda Türkiye Yüzyılı'nın siyasal mimarisini güçlendirecektir. Böylelikle Türkiye, uzun yıllardır yaşadığı ve Cumhuriyetin temel kazanımları ile demokratik talepler arasındaki gerilim olarak ifade edilen siyasal ikilemi aşma ve bu iki temel değeri bütünleştiren bir kamu düzeni inşa etme imkânı elde etmektedir.

Demokratik derinleşmenin temel boyutlarından biri, hak ve özgürlükler alanında evrensel standartlara uygun, vatandaşlık temelinde kurulan bir toplumsal yapının

kurumsallaştırılmasıdır. Terör baskısının kalktığı yeni dönemde demokratik siyasetin zemini güçlenecek vesayet ve tehditler tamamen ortadan kalkarak meşru siyasal tartışma alanı genişleyecektir.

Bu anlayış, devletin üniter yapısı ve milli bütünlüğü ile çelişmeyen; aksine bütün vatandaşların kendilerini bu yapının eşit ve saygın bir öznesi olarak görmesini sağlayan kapsayıcı bir demokratik ufku zorunlu kılmaktadır. Demokratik düzen, terörle arasına kesin çizgi çeken tüm siyasal aktörleri meşru birer paydaş olarak kabul ettiğinde gelişir; eleştirel aktörlerin varlığı da demokratik siyasetin doğal bir unsuru haline gelir.

Siyasi normalleşmenin temel boyutlarından biri, meşru siyasal alanın hukuki ve ahlaki sınırlarının berraklaştırılmasıdır. Terör örgütüyle doğrudan veya dolaylı ilişki kurmayı, terörü meşrulaştıran söylemler üretmeyi ve demokrasiye karşı vesayetçi pozisyonlar geliştirmeyi kökten reddetmek yeni dönemin gerekleridir.

Buna karşılık, kanunlar ve hukuk çerçevesinde faaliyet gösteren, silahı ve şiddeti reddeden ve meşru siyasal zeminde hareket eden tüm partilerin demokratik sistemin doğal bileşenleri olduğunun altı çizilmelidir. Demokratik siyasetin önündeki tüm sınırlandırıcı unsurlar kaldırılırken; terörün ve vesayet odaklarının siyasete müdahalesine hiçbir surette izin verilmeyecektir.

Bu demokratik dönüşüm sürecinin merkezi unsurlarından biri ifade ve örgütlenme özgürlüğünün hukuk devleti ilkesi çerçevesinde güçlendirilmesidir. Şiddet çağrısı, nefret söylemi ve terör propagandasıyla etkin mücadele sürdürülürken; hukuki sınırlar içinde kalan her türlü eleştiri, itiraz ve talep demokratik yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak korunmalıdır. Medya, akademi, meslek örgütleri ve sivil toplumun bu süreçte aktif rol alması hem toplumsal huzur ve güven ortamını güçlendirecek hem de demokratik bilinç ve hak kültürünün yaygınlaşmasına katkı sunacaktır.

Bu çerçevede; siyasi kültürümüzün daha da demokratikleştirilmesi adına,

- Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu gibi kanuni çerçevelerin ele alınarak yüksek standartlı demokrasi yolunda ilerlemeye devam edilecektir.
- Yasal düzenlemelerin mütemmim cüzü olarak idari-pratik uygulama ve düzenlemelerin, hukuka ve demokratik norma daha uygun şekilde icra

edilmesinin sağlanması ve bunların hukuk devleti çerçevesinde sistematik ve kurumsal denetlenmesi sağlanacaktır.

- Terörün ortadan kalkmasıyla birlikte terör dolayısıyla alınan siyasi-hukuki-idari tedbirlerin uygulanmasına gerek kalmayacaktır.
- Türkiye’de yönetim sisteminin şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim normlarına daha uygun hale getirilmesi, demokratik ve hukuki standardı daha yüksek bir yapısal, idari, finansal ve organizasyonel yapının oluşturulmasına dönük reform ve düzenlemelerin zemini oluşacaktır.

Sonuç itibarıyla fesih ve silahsızlanma sonrası dönem, Türkiye’yi yalnızca güvenlik bakımından değil; toplumsal huzur ve güven, kurumsal yapılanma ve demokratik temsil bakımından da yeni ve tarihsel bir eşiğe taşıyacaktır. Cumhuriyetin ikinci yüzyılına girerken Türkiye, geçmişin vesayetçi mirasını tamamen geride bırakma ve geleceğin özgürlükçü, katılımcı ve eşitlikçi siyasal düzenini inşa etme kapasitesine sahiptir.

Bu yeni dönemin adı yalnızca bir vizyon değil; Türkiye’nin siyasal hedefi olarak “Demokrasi, Hak ve Özgürlükler Yüzyılı”dır. Bu yüzyıl, Türkiye’nin huzur ve güvenini kalıcı hale getirecek, bölgesel istikrarı güçlendirecek ve Cumhuriyetin ikinci yüzyılını daha demokratik, daha eşitlikçi ve daha özgür bir geleceğe taşıyacaktır.

XV. Sonuç

AK Parti hükümetleri iş başına geldiği günden bugüne hayal dahi edilemeyen demokratikleşme adımları atmıştır. Partimiz devrim niteliğindeki demokratikleşme hamlelerini yaparken teröre karşı mücadeleyi de en etkin bir şekilde yürütmüştür. Bu bağlamda aynı zamanda sorunu çözmek için bireysel ve kolektif adımları atarak vatandaşlarımızın temel hak ve hürriyetleri konusundaki taleplerini de yerine getirmiştir.

Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız liderliğinde farklı isimlerle ifade edilen birçok çözüm girişiminde bulunulmuştur. Bugün de Türkiye Yüzyılı anlayışı çerçevesinde Terörsüz Türkiye hedefi bir millet ve devlet politikası haline gelmiştir. Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın ifadesiyle, 'Tarihin doğru tarafındayız.' Türkiye terörle mücadeleyi büyük bir kararlılıkla sürdürmüştür. Böylece terörün hedeflerine ulaşması engellenmiştir. Bu mücadelede en büyük fedakârlığı yapmış olan şehitlerimizi rahmetle, gazilerimizi minnetle yad ediyoruz.

Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi hedefinin esası Türkiye Cumhuriyeti Devletinin milli güvenlik değerlendirmesi ve kendi toplumsal ihtiyaçları doğrultusunda aldığı egemenlik inisiyatifidir. Türkiye, terörle mücadelesinde bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da kararlarını kendi politikaları ve milletin iradesi doğrultusunda alacaktır. Bu vizyon milletimizin toplumsal hafızası ve mutabakatından ve devletin köklü tecrübesinden beslenen bir politikadır.

Bu süreç asırlara sâri kardeşliğimizi hedef alan terör tehdidinin ortadan kaldırılması, toplumsal huzuru güçlendirme ve terörün ürettiği güvenlik maliyetini kalıcı olarak yok etme iradesinin kurumsallaşmış ifadesidir.

Terörün sona erdirilmesi yalnızca bir güvenlik hedefi değil, Türkiye'nin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal bütünlüğünün daha da tahkimi anlamına gelmektedir.

Toplumsal hayatın olağan akışının, siyasal rekabetin sağlıklı zemininin, ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir planlamasının ve huzur ve güvenin daha da güçlendirilmesi bu sürecin doğal sonucudur. Terörün tamamen geride bırakılması ile birlikte, siyasal tartışmaların demokratik zeminde daha özgür ve daha nitelikli biçimde yürütülmesi, ekonomik yatırımların uzun vadeli perspektifle planlanması ve genç nesillerin geleceğe daha umutla bakabilmesi mümkün olacaktır.

Burada temel amaç, terörün tamamen tasfiyesi, silahın toplumsal ve siyasal alanda araç olmaktan çıkarılması ve demokratik zeminin güçlendirilmesidir. Böylelikle, şiddete dayalı yapılara değil, demokratik temsil ve hukuki meşruiyete dayalı kurumlara alan açılmış olacaktır.

Önümüzdeki sürecin sağlıklı, denetlenebilir ve toplumsal güven üreten bir biçimde ilerleyebilmesi için yol haritası açık ve aşamalı bir çerçeveye dayanmalıdır. Bu çerçeve, bir yandan güvenlik ve hukuk alanında atılacak adımların sırasını ve kapsamını belirlerken, diğer yandan siyasal, ekonomik ve toplumsal boyutların birbirini tamamlayacak şekilde uyum içinde yürütülmesini sağlayacaktır. Böylece süreç, önceden öngörülen ve kurumlar arası mutabakatla şekillenmiş bir plan dahilinde ilerleyecektir.

Örgütün illegal ideolojik ve finansal yapılanmalarıyla birlikte yurt içinde ve yurt dışındaki tüm şube, unsur ve uzantılarıyla silah bırakması ve kendini tasfiyesi somut, ölçülebilir ve teyit edilebilir biçimde kayıt altına alınmalıdır. Bu tespit ve teyit, sahadan gelen verilerin, kurumsal raporlamaların ve ulusal güvenlik değerlendirmelerinin birlikte işlendiği bütüncül bir mekanizma ile yapılmalıdır.

Bu aşamanın tamamlanmasının ardından, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından hazırlanacak müstakil ve geçici kanun yürürlüğe konulmalıdır. Düzenleme hem kapsam hem süre bakımından sınırlı hem de hukuki güvenlik ilkesine uygun olmalıdır. Kanun hazırlık sürecinde, ilgili tüm kurumların görüşleri alınmalı; sahaya ilişkin verileri, hukuki risk analizleri ve uygulamaya dönük öngörüler dikkatle değerlendirilmelidir. Böylece, Kanun teorik olarak tutarlı ve pratikte uygulanabilir bir metin haline gelecektir.

Kanunun uygulanmasına ilişkin ikincil mevzuat, yönetmelikler ve idari protokoller, ilgili kurumların koordinasyonunu tesis edecek şekilde hazırlanmalıdır. Bu ikincil düzenlemeler, Kanunun hangi kurum tarafından nasıl uygulanacağını, başvuruların hangi usullerle değerlendirileceğini, denetim mekanizmalarının nasıl işleyeceğini ve kurumlar arası veri paylaşımının hangi esaslara dayanacağını açık biçimde ortaya koymalıdır. Böylece, uygulayıcıların tereddüt yaşamadan hareket edebileceği, vatandaşların ise hangi durumda ne tür hak ve yükümlülöklere sahip olduğunu önceden bilebileceği bir hukuki çerçeve oluşturulmuş olacaktır.

Bu adımların neticesinde oluşacak yeni iklimde, ölkedeki demokratik standartların düzeyini daha da yükseltecek, alınacak sosyo-ekonomik tedbirler toplumsal güveni artıracak, insan hakları perspektifini somut iyileştirmeler üzerinden muhkem kılacak, toplumun hukuk devletine olan inancını pekiştirecek adım ve düzenlemeler gelecektir. Beraberinde; bu yasal, yapısal reform ve adımların tamamlayıcı unsurları olarak ilgili mevzuat değışiklikleri ve idari-pratik düzenlemeler sağlanacaktır. Terör tehdidinden arınmış yüksek standartlı demokratik iklimi inşa ve bunu kalıcı hale getirmeye dönük perspektif, bu sürecin olmazsa olmaz kök zeminidir.

Sürecin her aşaması ilgili kurumlar tarafından denetlenmelidir. Böylece süreçteki bütün gelişmeler şeffaf bir biçimde izlenebilecektir. Ayrıca bu birliktelik, süreç içerisinde ortaya çıkan aksaklıkları, riskleri ve iyi uygulama örneklerini tespit ederek politika yapıcılarının önüne getirecek ve gerekli düzeltici adımların zamanında atılmasını sağlayacaktır. Yol haritasının başarısı, sadece ilk adımların doğru atılmasına değil, aynı zamanda bu adımların sürekli gözden geçirilmesine, gerektiğinde güncellenmesine ve toplumsal beklentilerle uyum içinde tutulmasına bağlı olacaktır.

Bu dönemin güvencesi, güçlü siyasal irade, kapsayıcı politikalar, kurumsal koordinasyon, şeffaf süreç yönetimi ve toplumun ortak iradesidir. Böylece Terörsüz Türkiye hedefi adım adım, sağlam bir hukuki düzenleme silsilesiyle ilerleyecek; hukukun üstünlüğünü ve daha ileri demokratik standartları gözetten bir siyasal olgunlukla sürdürülecektir. Bu yolda atılan her olumlu adım yeni adımları kolaylaştıracaktır. Böylelikle, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi hedefi, günlük hayatın her alanında hissedilen somut bir kazanım haline gelecektir.

“Bugüne kadar en büyük eserimiz Terörsüz Türkiye’yi inşallah çok sağlam bir temel üzerinde yükselteceğiz. Bu eseri de bu ülkenin gençlerine emanet edeceğiz” diyen Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımızın “Bu süreç bir al-ver pazarlığı değildir; iç cephenin güçlendirilmesi ve emperyalist emellerin boşa çıkarılması ile 86 milyonun tamamının kazanacağı bir süreçtir...Türk ile Kürt, aralarında engel olmaksızın tekrar muhabbetle kucaklaşacak; Malazgirt ruhu, Kudüs İttifakı, İstiklal Savaşı’nın nüvesi yeniden şekillenecektir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, eskisinden çok daha güçlü olacaktır” ifadeleri Partimizin bu konudaki duruşunu en net bir şekilde açıklamaktadır.